

ADOLF HITLER'İN 50. DOĞUM GÜNÜ KUTLAMALARI (20 NİSAN 1939)

ADOLF HITLER'S 50TH BIRTHDAY CELEBRATIONS
(APRIL 20, 1939)

Tuğba BELENLİ*

Makale Bilgisi

Başvuru: 29.11.2019

Kabul: 05.12.2019

Article Info

Received: November 29, 2019

Accepted: December 05, 2019

Özet

Adolf Hitler, 20. yüzyıla damgasını vurmuş ve neredeyse herkes tarafından tanınan bir politikacı, Başbakan ve demagogdur. Takip ettiği başarılı propaganda usulleri sayesinde hem ülkesinde iktidara gelmiş hem de uluslararası politikada ün kazanmıştır. Bu çalışmaya konu olan Hitler'in 50. doğum günü, diğer doğum günleri gibi bir propaganda vasıtası olmuş ve güç gösterisine çevrilmiştir. Aile üyelerinin çoğunun erken ölmesi nedeniyle, 50. doğum gününde belki de ömrünün sonuna yaklaştığını düşünen Hitler, II. Dünya Savaşı'nı başlatma kararını hızlandırmıştır. Bu makalede, Hitler'in 50. doğum günü kutlamalarında Almanya'da yapılan şenlikler ve kutlamaya katılan yabancı heyetlerle Türk heyeti hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Adolf Hitler, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Almanya, Doğum Günü, II. Dünya Savaşı.*

Abstract

Adolf Hitler is a politician, Prime Minister and demagogue who has made his mark on the 20th century and is known by almost everyone. Thanks to the successful propaganda methods he followed, he came to power in his country and gained a reputation in international politics. Hitler's 50th birthday, which is the subject of this study, became a means of propaganda like the other birthdays and turned into a demonstration of power. Because many of his family members died prematurely,

* Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı, tbelenli@gazi.edu.tr.

Hitler thought that perhaps he was nearing the end of his life on his 50th birthday, accelerating his decision to start World War II. In this article, information is given about the festivities held in Germany during the 50th birthday celebrations of Hitler and foreign and Turkish delegations participating in the celebration.

Key Words: *Adolf Hitler, The Republic of Turkey, Germany, Birthday, World War II.*

Giriş

Alman İmparatoru III. Konrad'ın, 1147 yılının Mayıs ayında 200 bin kişilik ordusuyla Anadolu Selçukluları üzerine yaptığı 2. Haçlı Seferine katılmasıyla kötü başlayan Türk-Alman ilişkileri¹, Osmanlı Devleti'nin Batı'ya açılma politikalarının başladığı dönemde Prusya Kralı II. Friedrich ile kurulan dostluk ve ticaret anlaşmasıyla iyiye doğru gitmeye başlamıştır. III. Selim ve II. Mahmud dönemlerinde Osmanlı topraklarına gelen Albay Von Goetze ve Yüzbaşı Helmut Von Moltke başkanlığındaki askeri heyetler Osmanlı askeri gücünü modernleştirmek için alınan yardımların bir parçasıdır². Bu süreçteki ilişkiler öncelikle askeri sonrasında ise ekonomik temelli iyi ilişkiler olmuştur.

Almanya'nın, son dönemlerini yaşayan Osmanlı Devleti'nin İngiltere, Fransa ve Rusya gibi düşmanlarına karşı direnebileceği ve ittifak kurabileceği bir seçenek olması ise 19. yüzyılın son çeyreğinde gerçekleşmiştir.³

Gelişmeler iki devleti I. Dünya Savaşı'nda müttefik haline getirmiş ve belirtmek gerekir ki Osmanlı Devleti son zamanlarında Alman nüfuzuna teslim olmuş hatta devleti kurtarmak uğrunda neredeyse kendi topraklarındaki savaşı Almanların yönetmesine izin vermiştir⁴. Savaş sonunda imzalanan Mondros Mütarekesi'nin 23. maddesinde; "Hükümet-i Osmaniye merkezî Hükümetlerle bilcümle münasebatı ka'tedecektir"⁵ denildiği için Türkiye-Almanya ilişkileri mecburen kesintiye uğramış, iki taraf da diğer ülkedeki Büyükelçilik ve Konsolosluklarını kapatmıştır.

¹ Salim Koca, "Haçlı Seferleri Sebep ve Sonuçları Bakımından Nasıl Değerlendirilebilir?", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt 10, Sayı 20, Yaz 2017, s. 24.

² Mustafa Albayrak, "Osmanlı-Alman İlişkilerinin Gelişimi ve Bağdat Demiryolunun Yapımı", *OTAM*, Sayı 6, Ankara 1995, s. 1, 2.

³ Cenk Reyhan, "Türk-Alman İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı (1878-1914)", *Bellekten*, Cilt LXIX, Sayı 254, Nisan 2005, s. 9, 10.

⁴ Ramazan Çalık, "Atatürk'ün Vefatı ve Alman Basını", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt XVIII, Sayı 54, Kasım 2002, s. 877.

⁵ Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri (Osmanlı İmparatorluğu Andlaşmaları)*, Cilt 1, TTK Yayınları, Ankara 1953, s. 524.

Milli Mücadele yıllarında resmî ilişki kurmak mümkün olmasa da, Almanların diğer Batılı devletlerin aracılığıyla Anadolu mücadelesini takip etmeye çalıştıkları hatta “silah arkadaşları” olarak niteledikleri Türklerin kazanmalarına sevindikleri görülmüştür. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'da da rejim değişikliği yaşanmış, İmparatorluğun yerine 9 Kasım 1918'de Cumhuriyet ilan edilmiştir⁶. İki eski İmparatorluk olarak mecburen sonlandırılan ilişkiler, bu sefer artık iki Cumhuriyet olarak resmen 1924 yılında kurulmuştur. Alman Hükümeti'nin temsilcisi olarak Türkiye'ye gelen Bükreş Alman elçisi Dr. Freytag ile iki ülke arasındaki eski samimi ilişkiler canlandırılarak çeşitli dostluk anlaşmaları imzalanmıştır⁷.

1926 ile 1944 yılları arasında, İstanbul'da çıkan **Türkische Post** isimli Alman gazetesi de Türkiye'yi “Almanya için sadık bir dost”, “silah arkadaşı” ve “kaderleri ile amaçları aynı olan iki ülke” olarak niteleyerek kendi tarafına çekmek için propaganda yayınları yapmıştır⁸. Dolayısıyla belirtmek gerekir ki, Türkiye ile ilgili olumlu algı, 1930'lu yıllarda Nazilerin işbaşına gelmesiyle başlamamış olup, aslında 1920'li yıllardan itibaren modern ve yeni Türkiye'ye yönelik sergilenen olumlu bakış açısının devamı niteliğindedir⁹. Türkiye ve Almanya'ya dayatılan adaletsiz Sevr ve Versay Anlaşmaları onları kader ortağı haline getirmiş fakat bu ikisinden Türkiye, Mustafa Kemal Atatürk liderliğinde başlatılan Milli Mücadele ile Sevr anlaşmasını geçersiz kılmıştır. Bu başarı, diğer esaret altındaki ülkelere ve bu arada Almanya'ya da örnek olmuştur. Bizzat Hitler, TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı ve Siirt mebusu Mahmut (Soydan) Bey'e 1933 yılında Berlin'de bu nedenle Atatürk'e hayran olduğunu ve Türkiye'yi örnek aldığını söylemiştir¹⁰.

İlk defa bu görüşmede hayranlığını ifade eden Hitler, 50. doğum günü kutlamalarına katılan Türk heyetine de benzer şeyler söyleyerek saygısını tekrar dile getirecektir. Ayrıca Atatürk'ün vefatı üzerine Alman basınının

⁶ Ramazan Çalık, “Türk-Alman İlişkileri (1923-1945)”, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, Cilt 16, s. 1504.

⁷ Çalık, a.g.m., s. 1505, 1508.

⁸ Erkan Dağlı, “İstanbul'da Bir Alman Gazetesi Türkische Post”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 59, Erzurum 2017, s. 521.

⁹ Ahmet Asker, “Nazi Almanya'sından Kemalist Türkiye'ye Bakışlar”, *Atatürk Yolu Dergisi*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yıl 25, Cilt 13, Sayı 50, Güz 2012, s. 268.

¹⁰ “M. Hitler Diyor Ki”, *Akşam*, 16 Temmuz 1933, s. 1, 2. Mahmud Bey, o dönem Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinde Almanya'nın takip ettiği antisemitist politikaları ve Almanya'da Hitler'e muhalif bir grubun olduğunu yazdığı için, Führer'le görüşürülerek fikrinin değiştirilmesi amaçlanmış ve gerçekten Mahmud Bey bundan sonra daha ılımlı yazılar yazmaya başlamıştır. (Mehmet Yılmazata, *Alman Arşiv Belgelerine Göre Hitler Rejiminin Türkiye'deki Faaliyetleri (1933-1945)*, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2014, s. 254)

Atatürk hakkında hayranlık ifade eden cümleler kullanması da iyi ilişkilerin örneklerinden bir başkasıdır.¹¹

Adolf Hitler

Adolf Hitler ve Nazi Almanya'sı konularında dünyanın önde gelen uzmanlarından birisi olan Britanyalı tarihçi Ian Kershaw, 20. yüzyıla en derin damgayı, göze çarpan ve insanlık dışı suçlar işleyen Mussolini, Stalin ve Mao'nun değil, Hitler'in vurduğunu düşünmektedir. Bu yüzyılın olumlu değerlerini taşıyan, insanlığa ve geleceğe duyulan inancı simgeleyen isimler Kershaw'a göre Churchill, Roosevelt, Kennedy ve Mandela iken, Hitler'in bu yüzyılda bıraktığı iz hepsinden daha derindir.¹²

Adolf Hitler, milyonlarca Alman tarafından memleketlerinin kurtarıcısı olarak görülen, kendisine vahiy sahibi bir önder, bir dahi ve bir aziz diye tapılan; diğer milyonlar tarafından ise isterik bir demagog, insanları felakete sürükleyen bir psikopat diye korkulan ve ihtimal ki dünyada, hatta belki de bütün gelmiş geçmiş insanlar arasında kendisinden en çok bahsedilen kişidir.

¹¹ Çalık, "Atatürk'ün Vefatı ve Alman Basını", s. 885-887. Bu duyguların karşılıklı olduğunu söylemek mümkün gözüküyor. Atatürk'ün Hitler ve Mussolini'den hiç de hoşlanmadığı bir sır değil. Ali Fuat Cebesoy hastalığı döneminde yaptıkları bir görüşmede Atatürk'ün kendisini bu ikisi konusunda şöyle uyardığını aktarmıştır; "*Fuad Paşa, pek yakında dünya vaziyeti mütareke senelerinden daha çok ciddi olacak ve karışacaktır. İkinci büyük bir harb karşısında kalacağız. Dünyaya hâkim olan milletleri idare edenlerin arasında maatteessüf birinci derece devlet adamı çıkmıyor. (Hitlerle Mussoliniyi kastederek) Avrupa'da birkaç maceraperest Almanya ile İtalya'nın başında cebren buluyorlar. Karşı karşıya geldikleri zavıf devlet adamlarının aczinden cüret alıyorlar. Bunlar bugün dünyayı kana boyamaktan çekinmeyeceklerdir... İşte bu devre esnasında doğru hareket etmesini bilmeyip en küçük bir hata yapmamız halinde başımıza mütareke senelerinden daha çok felaketler gelmesi mümkündür.*" (Ali Fuat Cebesoy, *Siyasî Hatıralar, Lozan'dan Cumhuriyete 2*, Haz.: Osman Selim Kocahanoğlu, Temel Yayınları, İstanbul 2002, s. 266, 267) Tabii siyasette duygulara yer olmadığından, Atatürk Almanya ile ilişkileri geliştirmek, bölge ve dünya barışına katkıda bulunmak için, 4 Eylül 1934'te Hitler'e, Alman Devletinin en yüksek makamına seçilmesi nedeniyle tebrik için (*Aydın Tarihi*, 1934, Sayı 10, s. 104), 12 Mayıs 1937'de Hindenburg balonunun Lakehurst'de karaya inerken infilak ederek büyük bir felakete uğraması münasebetiyle üzüntülerini iletmek için telgraf göndermiştir. (*Aydın Tarihi*, 1937, Sayı 42, s. 208) Ayrıca diğer başka birçok Devlet Başkanına olduğu gibi, Hitler'e de Almanya Büyükelçisi Hamdi Arpağ aracılığıyla armağan olarak imzalı bir resmini göndermiştir. Hitler de 13 Ağustos 1937'de gönderdiği mektupta Atatürk'e teşekkürlerini ve samimiyetini iletmiştir. (Bilal N. Şimşir, *Atatürk ve Yabancı Devlet Başkanları I*, Ankara 1993, s. 166-168'den nakleden; Mehmet Okur, "Atatürk Tarafından Yabancı Devlet Başkanlarına Verilen Hediyeler", *Atatürk Yolu Dergisi*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Sayı 33-34, Mayıs-Kasım 2004, s.86)

¹² Ian Kershaw, *Hitler 1889-1936: Hubris*, Çev. Zarife Biliz, İthaki Yayınları, İstanbul 2007, s. 15.

O, Nazi Partisinin lideri, Alman Kara, Deniz ve Hava Ordularının Başkumandanı, Üçüncü Reich Şansölyesi ve Devlet Başkanıdır¹³.

Hitler, Bavyera ile Avusturya arasındaki Branau kasabasında 20 Nisan 1889'da doğmuştur. Anne ve babasını küçükken kaybeden Hitler, Viyana'daki Sanayi Mektebine yazılmıştır. Resmi yüksek tahsili yoktur, kendi kendini yetiştirmiştir. 1914 yılında Alman ordusuna gönüllü olarak yazılmış ve iki defa yaralanmıştır¹⁴. 1924 yılında hükümeti devirmek için teşebbüste bulunmuş fakat başarısız olarak on ay müddetle hapisanede kalmıştır. Bu sırada "Kavgam" adlı kitabı yazmıştır¹⁵. Gazetenin yazdığına göre bu eserin satış parasıyla geçinen Hitler, devletten ücret almamıştır¹⁶.

Hitler hakkında CIA tarafından hazırlanan biyografi taslağına göre, mutsuz bir evlilik ve aile ortamında büyüyen Hitler'in babasının sadist bir kişiliğe sahip olup eşini ve çocuklarını dövdüğü bilinmektedir. CIA raporunda iddia edildiğine göre, ergenlik döneminde yaşadığı bu olumsuzluklar nedeniyle babasından nefret eden Hitlerin bu duyguları onu narsist kişilik bozukluğu ve oidipus kompleksine itmiştir. Her zaman eğitimi küçümsemiş ve kendisi de çok az eğitim almış olan Hitler, "Çok okumuş profesör" tipinden hiç hoşlanmamış kendi kendisini yetiştirmiştir¹⁷.

Weimar Dönemi Almanya'sının, geçici bir toparlanma döneminden (1924-1929) sonra, dünya ekonomik buhranının da etkisiyle ekonomi ve demokrasi yönetimi tehlikeye girmiş, ekonomik bunalım neticesinde de siyasal ve anayasal bunalımlar ortaya çıkmıştır. Böyle bir bunalım sırasında tarih sahnesine çıkan Hitler 1933'de demokratik yollarla Almanya Şansölyesi (Başbakanı) olmuş, karşısında güçlü bir muhalefetin de olmaması sonucunda

¹³ İrfan Konur Gürgen, *Adolf Hitler*, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1941, s. 4.

¹⁴ I. Dünya Savaşı öncesinde Avusturya tarafından mecburi askerlik hizmetine çağrılan ve reddeden Hitler, savaş başlayınca 3 Ağustos 1914'de, Avusturya ordusuna değil, Alman ordusuna gönüllü olarak yazılmıştır. Bu nedenle Avusturya vatandaşlığını kaybetmiş ve 1932 seçiminde Başbakan olmak için Alman vatandaşı olduğu güne kadar tabiiyetsiz olarak kalmıştır. (Gürgen, *a.g.e.*, s. 41)

¹⁵ Siyasi fikirlerini paylaştığı "Kavgam" kitabını Hitler'in hapisanede yazdığı iddia edilse de ("Hitler Writes A Book While In Prison Cell", *The New York Times*, 30 Mayıs 1924, s. 2; "Luxury Edition of Mein Kampf Honors Hitler", *The Evening Independent*, 21 Nisan 1939, s. 9) kitap yalnız Hitler'in eseri değildir. Simone'a göre, Kavgam'ı aslında kimlerin yazdığı hakkında bakınız; André Simone, *Hitler ve Arkadaşları*, Çev. Hasan Ali Ediz, Nebioğlu Yayınevi, İstanbul, 1. Basım, s. 67, 68.

¹⁶ "Günün Ansiklopedisi-Elli Yaşına Girmesi Münasebetile Adolf Hitler", *Akşam*, 16 Nisan 1939, s. 5.

¹⁷ Henry Field, "Biographical Sketches of Hitler and Himmler", *Office of Strategic Services, Interoffice Memo*, 3 Aralık 1942, https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/HITLER%2C%20ADOLF_0001.pdf, s. 4, 5, 6, 8.

5 Mart 1933 tarihli seçimlerde %43,9 oy oranıyla NSDAP (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi) iktidarı ele geçirmiştir¹⁸. Hitler beklenmeyen yükselişini birbirinden bağımsız ve partizan gruplara borçludur, bu insanlar Hitler'in asıl amacının ne olduğunu görememişler ve meydanlarda “*Bunun (Versay Anlaşmasının getirdiği düzenin ve ekonomik sıkıntılarının) mutlaka değişmesi gerekiyor! İşler böyle devam edemez*” diye haykıran bir liderin peşine takılmışlardır.¹⁹

Gerçekten de iktidarının ilk zamanlarında, Almanya’da I. Dünya Savaşı’ndan sonra yaşanan mağlubiyet ve üzüntüden eser kalmamıştır. İşsizlik sonlanmış, Almanya otoyollar ve hava yolları ile çevrilmiş, ülke gelişmeye başlamış²⁰ ve 1919 yılındaki Versay Anlaşmasındaki yanlışlıklar her bakımdan düzeltilmiştir. Ren eyaleti yeniden işgal edilmiş, Avusturya ve Çekoslovakya’nın Almanca konuşan Südet bölgesi barışçıl bir şekilde Almanya’ya katılmıştır. Almanya kaybettiği ihtişamını tekrar kazanmış, I. Dünya Savaşı’nın enkazından çıkmış ve tekrar mükemmel olmaya başlamıştır. İktidarı ele geçirdikten sonraki altı yılda, 50. doğum günü partisi örneğinde olduğu gibi, aşırı övme kültleşmiştir. Kendini beğenmişliği artık sınır tanımayan ve çevresi “evet efendim” ci dalkavuklarla çevrilen Hitler, kendini Napolyon, Bismark ve hatta Büyük Friedrich ile karşılaştırmaya başlamıştır²¹.

Kendisinin Tanrı tarafından görevlendirildiğine inanan²² Hitler, Henry Kissinger’in ifadesine göre bir megalomandı, ihtiraslarının yaşadığı süre

¹⁸ Nihat Yılmaz, “Weimar Dönemi ve Öncesinde Meydana Gelen Siyasi Çekişmeler ve Ekonomik Krizlerin Alman Sosyal Demokrat Partisi Bağlamında Bir Değerlendirmesi”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt XV, Sayı 1, 2013, s. 82, 83.

¹⁹ “Beni Hitler’i Başbakan Yapmakla Suçluyorlar” *Franz Von Papen’in Anılarından*, Der. Necip Azakoğlu, Tarihçi Kitabevi, İstanbul 2015, s. 265, 267, 268. 1933 yılından itibaren Hitler’i değil eleştirmek, yaptıklarına dair soru sormak bile ihtimal dâhilinde değildir, Goebbels’e göre, Nisan ayından itibaren Hitler kabinedeki otoritesini tam olarak sağlamıştır. (Kershaw, *a.g.e.*, s. 489)

²⁰ Rejimin desteklenmesi propagandasında, Hitler’in başarılı dış politikası ve işsizliğin ortadan kalkması çok yardımcı olmuştur. Nasyonal-Sosyalistler döneminde, ekonomi ve finansal işleyiş maksimum hıza erişmiştir. (“Herr Hitler’s Ambitions”, *The Times*, 19 Nisan 1939, s. 15)

²¹ James Holland, “How Hitler’s 50th Birthday Party Sparked World War II”, *Daily Mail*, 17 Nisan 2009, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-1171630/How-Hitlers-50th-birthday-party-sparked-World-War-II.html>. Churchill’in, Hitler ile Napolyon karşılaştırması ve Hitler’in neden Napolyon olamayacağı konusunda yazdıkları için bakınız; Winston S. Churchill, “Günün Meseleleri-Hitler ve Napoleon”, *İkdam*, 29 Nisan 1939, s. 4, 7.

²² Avusturya Başbakanı Schuschnigg ile iki devlet arasındaki anlaşmazlık noktalarını müzakere etmek için görüşen Hitler şöyle demişti; “*Benim tarihi bir misyonum var ve ben bu misyonu gerçekleştireceğim. Çünkü Tanrı bu misyonu yerine getirme görevini bana*

içinde gerçekleşmesi gerekliydi ve o yalnızca kendisini temsil ediyordu²³. Hitler'in kendine hayranlığı sonuçta önce çevresi sonra kendisi için öldürücü sonuçlar doğurmuştur. Kendisini ve daha önemlisi çevresini üstün yetenekleri dolayısıyla bütün amaçlarının o hayatta iken gerçekleştirilmesi gerektiğine inandıran ve aile geçmişi nedeniyle hayatının çok uzun olmayacağını hesaplayan Hitler, fiziki gücü hakkındaki değerlendirmesine uygun olarak belirlediği takvime göre daima ileriye doğru hareket halinde olmuştur²⁴.

Doğum günü kutlamalarından önce Hitler'in 1923-1938 yılları arasında gerçekleştirdiği Nürnberg mitingleri de, propaganda amaçlı kullanılmış, fakat bu mitinglerde daha çok korku, disiplin, birlik, düzen, otorite, güç ve denetim metaforları ön plana çıkarılmıştır²⁵.

Hitler'in 50. Doğum Günü

1933 ve 1945 yılları arasında Hitler'in doğum günleri Almanya'da büyük bir "Alman bayramı" şeklinde kutlanmış²⁶ ve 1933'de iktidara geliştinden itibaren bu kutlamalar, dalkavukları için övgülerini göstermede büyük bir fırsat olarak görülmüştür. Fakat özellikle bu çalışmaya konu olan 20 Nisan 1939 tarihindeki 50. doğum günü abartı ve gösterişte komiklik bakımından öncekilerin hepsini geçmiştir. **Völkischer Beobachter**²⁷ gazetesine göre, Alman halkının, kurtarıcısı olan Führer'e sevgisini kanıtlamak için birçok fırsatı olmuş ama hiçbir zaman kalbinde atan sevgiyi böyle etkileyici bir

verdi." (Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi*, Cilt 1-2: 1914-1995, Genişletilmiş 12. Baskı, Alkım Yayınevi, s. 279)

²³ Henry Kissinger, *Diplomasi*, Çev. İbrahim H. Kurt, 12. Basım, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2014, s. 313.

²⁴ Kissinger, *a.g.e.*, s. 284.

²⁵ Caner Çakı, "Mitinglerin Propagandadaki Yeri: Nürnberg Mitingleri'ne Ait Fotoğrafların Göstergebilimsel Analizi", *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 2018, s. 68-71.

²⁶ "Hitler's Birthday Made Biggest German Holiday", *The New York Times*, 26 February 1935, s. 6; *German Propaganda Archive*, <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/ah1942.htm>.

²⁷ Münih'te çıkan "Münchener Beobachter" isimli gazeteyi (Simone, *a.g.e.*, s. 58) 1922'de General Von Epp'in dostları tarafından temin edilen sermaye ile satın alan Hitler, gazeteye "Völkischer Beobachter" adını vermiş ve onu Nazi organı haline getirmiştir. (Gürgen, *a.g.e.*, s. 4) Nazi Hükümeti'nin resmi gazetesi Völkischer Beobachter, 1933 yılından Atatürk'ün vefat ettiği 1938 yılları arasında yaptığı yayınlarda, Atatürk hakkında hep olumlu ifadeler kullanmıştır. Bu olumlu bakışın sebebi, Hitler'in I. Dünya Savaşı döneminden sonra Türkiye'nin Atatürk önderliğinde verdiği bağımsızlık savaşını örnek almasıdır. (Sezen Kılıç, "Nazi Basını Völkischer Beobachter'de Atatürk (1935-1938)", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 5, No 1, 2013, s. 477)

kararlılık ve bağlılıkla 50. yaş gününde olduğu gibi ortaya koyamamıştır²⁸. Bütün bu kutlama ve seremonilerin düzenleyicisi ve organizatörü ise Hitler'in akıl hocası ve propaganda dâhisi Dr. Josef Goebbels'den²⁹ başkası değildir.³⁰

50 yaşına geldiğinde Hitler, Alman halkına Polonya ve İngiltere'ye karşı yeni durumlarını duyurmaya hazırlanmaktadır. Savaş çıkarsa bile Alman halkının bununla başa çıkacak kadar güçlü olduğunu düşünmektedir. Onun için her şey ya siyah ya da beyaz olacaktır, grilere yer yoktur. Her zaman “kronik bir evham hastası” olan Hitler, kilometre taşı olarak gördüğü 50. doğum gününden sonra Ağustos ayında maiyetindekilerden birisine şöyle demiştir; “Artık 50 yaşındayım. Hâlâ gücümün zirvesindeyim. Problemleri mutlaka benim çözmem lazım, ama daha fazla bekleyemem. Birkaç yıl içerisinde fiziken belki de zihnen bunları halledecek durumda olmayabilirim.”³¹ Hatta Hitler'in, 1938 yılında sağlığı hakkında endişeli olduğu ve vasiyetnamesini yazdığı bilinmektedir³². Ailesinden diğer kişilerin uzun yaşam sürelerine sahip olmamaları, 50. doğum gününde Hitler'e yaşamak için çok vakti kalmadığını düşündürmüştür. Hitler'in doğum gününden sonra, Mayıs ve Ağustos 1939'daki konuşmaları kendisinin ve Mussolini'nin yaşam sürelerine odaklanmıştır. Hitler istediği savaşı başlatmadan ölmekten korkmaktadır ve anlaşıyor ki 50. doğum günü savaş

²⁸ “Das Ganze Volk Zur Gratulation Vor Seinem Führer”, *Völkischer Beobachter*, 21 Nisan 1939 s. 1.

²⁹ Goebbels, Nazi Almanyası'nın Hitler ve Göring ile beraber en başta gelen liderlerindedir. 1897 yılında Rhein havzasında Rheydt'ta doğmuş, Gimnasyum tahsilinden sonra Bonn, Freiburg, Würzburg, München, Heidelberg, Köln, Frankfurt ve Berlin Üniversitelerinde tarih, sanat ve edebiyat tarihi eğitimi görmüş, felsefe alanında doktor unvanı almıştır. 1926'da Nazi Partisinin Berlin Başkanı, 1929 yılında propaganda şefi olmuştur. Naziler iktidara geçince de kabinede Milli Eğitim ve Propaganda Bakanlığına getirilmiştir. (Goebbels, *Savaş Notları*, Bahar Basımevi, İstanbul 1968, s. 5, 6)

³⁰ Holland, a.g.m. Goebbels düzenlediği kutlamalardan memnun kalmış olmalı ki, ertesi gün günlüğüne “Başka hiçbir faniye nasip olmayan bir tören Hitler için yapıldı” yazacaktır. (Holland, a.g.m.)

³¹ Holland, a.g.m.. 1936 yılında Hitler'in ağır hasta olduğu ve etrafındakilerin hayatından ümitlerini keserek yaptıkları gizli bir toplantıda Hitler öldüğü takdirde yerine Hermann Göring, Millî Savunma Bakanı Feldmareşal Werner Von Blomberg ve Rudolf Hess'den oluşan bir triumviranın geçmesine karar verdikleri iddia edilmiştir. (Simone, a.g.e., s. 132) Bir İngiliz gazetesinden; “Üçüncü Alman İmparatorluğunun kurucusu 20 Nisanda 50 yaşına bastı. İktidar mevkiinde bulunduğu 5 sene zarfında, Alman ülkesine iki halefi, Büyük Frederik ile Bismark'tan daha fazla toprak katmış bulunuyor. Avusturya, Bohemya, Moravya, Memel, Slovakya bugün Alman idaresinde bulunmaktadır.” Bu satırları yazan İngiliz gazetesi, fatihlerin elli yaşlarından sonra muvaffakiyet gösteremediklerini söylemekte, binaenaleyh Hitlerin de bundan böyle eskisi gibi zaferden zaferden koşacağını şüpheli görmektedir. (“Adolf Hitler”, *Son Posta*, 21 Nisan 1939, s. 9)

³² Gerhard L. Weinberg, *Hitler's Foreign Policy 1933-1939, The Road To World War II*, Enigma Books, USA 2010, s. 283.

kararını etkilemiş ve hızlandırmıştır³³. Kendisinin başında olduğu bir savaşı başlatmak için acele eden Hitler böylece 50. doğum gününü takiben tarihte tıbbi varsayıma dayandırılarak başlatılan tek savaşa imza atmıştır³⁴.

Hitler, doğum günü kutlamalarına katılmak için Avusturya'daki askeri teftişten Nisan'ın 18'i sabahında Berlin'e dönmüş ve iki günlük yorucu kutlamalara hazırlanmıştır³⁵. Şenlikler 19 ve 20 Nisan'da olmak üzere iki gün boyunca sürmüştür. Bu sürede, 19 Nisan saat 19.00'dan 20 Nisan saat 20.00'ye kadar, 25 saat boyunca, sivil uçakların başkent üzerinde uçuşları yasaklanmıştır³⁶. Kutlamaların merkezi Berlin olmakla birlikte, Almanya'nın diğer bütün şehirleri de donanmış, geçit resimleri yapılmış, hitabeler söylenmiştir³⁷. Halkı Aydınlatma ve Propaganda Bakanı Dr. Paul Joseph Goebbels, Führer'in 50. doğum günü dolayısıyla halk tarafından bayrak asılmasını istemiş ve sadece 19'u değil ayrıca 20 Nisan'da da tüm kamu ve resmi kuruluşlardan bayrak çekmeleri talep edilmiştir³⁸.

19 Nisan

The Times'ın verdiği bilgilere göre, kutlamalar 19 Nisan'da saat 17.00'de Hitler'in SS adayı öğrencileri kabul etmesiyle başlamıştır. İki saat sonra Nazi Partisinin liderleri tebriklerini sunmak için gelmişler, onların yerini partinin Kan Nişanı (Blood Order) sahibi eski savaşçıları almıştır³⁹. Teknolojiden ve arabalardan çok hoşlanan⁴⁰ Hitler için 50 limuzinden oluşan

³³ Weinberg, *a.g.e.*, s. 313, 62 no'lu dipnot. Hitler, Mayıs 1938'de Çekoslovakya'yı işgal kararı verdiğinde kanser olduğunu düşünüyordu. (*a.g.y.*)

³⁴ Kissinger, *a.g.e.*, s. 284. Elbette savaşın başlama zamanının seçilmesinde teknik gerçeklerin de etkisi vardır; 1937 yılına gelindiğinde, Almanya silahlanmada Büyük Britanya ve Fransa'yı geçmiş olmakla birlikte bu avantaj geçicidir. 1943'den sonra, bu ikisi Almanya'yı yakalayacaktı dolayısıyla savaş 1943'ten önce başlamalıydı. (*a.g.e.*, s. 303)

³⁵ "Herr Hitler's Birthday-Honoured Guests", *The Times*, 19 Nisan 1939, s. 14. Hitler, 17 Nisan'da Avusturya'da Kara Ordu Kumandanı General Von Branchitsch tarafından karşılanmış ve oradaki askeri kıtaları teftiş etmiştir. ("Hitler Avusturyada", *Yeni Sabah*, 18 Nisan 1939, s. 3)

³⁶ "Hitlerin Yıldönümü Hazırlıkları", *Cumhuriyet*, 19 Nisan 1939, s. 8; "Hitler'in Doğum Günü Şenliklerine Hazırlık", *Ulus*, 19 Nisan 1939, s. 9; "Herr Hitler's Birthday", *The Times*, 19 Nisan 1939, s. 14.

³⁷ "Hitler'in 50 inci Yıldönümü", *Son Telgraf*, 20 Nisan 1939, s. 6.

³⁸ "Flaggen Heraus am 19. und 20. April", *Völkischer Beobachter*, 19 Nisan 1939, s. 2.

³⁹ "Herr Hitler 's Birthday", *The Times*, 20 Nisan 1939, s. 14.

⁴⁰ Hitler her zaman ön koltukta şoförün yanında oturmuş, böylece kurşungeçirmez camlar güvenliğini sağlamış ve maiyeti de arka koltukta oturmuştur. Arabanın yan basamağında silahlı adamlar istememiş, bunun aşırı tedbirli görüldüğünü ve zaferine gölge düşüreceğini düşünmüştür. (Field, *a.g.e.*, s. 20) O dönemde Hitler'i koruyanlar, en iyi koruma yönteminin polislin hem geçit resmini hem de halkı takip etmesi olduğunu düşünmüşlerdir. Hitler'in korunması usulü, eski ABD Başkanı Woodrow Wilson'u korumak için ABD gizli servisinin kullandığı sistemle aynıdır. Sistem, motosikletli korumaların merkezdeki arabayı sağlı-sollu

bir geçit töreni yapılmıştır. Başından itibaren kalabalık halk sokakları doldurmuş ve sevinç çılgınlıkları atmıştır. Alevli meşaleler ve Nazi bayrakları yol boyu dizilmiştir. Hitler'in favori mimarı Albert Speer, Hitler'i Brandenburg kapısında beklemiş, Speer'ı kendi arabasına davet eden Hitler, kalan yolu onunla gitmiştir. Berlin'deki rezidansının (Reich Chancellery) balkonundan yanan meşaleler taşıyan sevinçli ve coşkulu kalabalığa bir konuşma yapan⁴¹ Hitler böylece saat 21.00'de, sokakta dört milden fazla uzunluktaki sırada kendisini bekleyen Berlinlilere ilk kez yüzünü göstermiştir. Yollarda, her yirmi yarıda bir meşe ağacı yapraklarından yapılmış çelenkle çevrelenmiş, beyaza boyanmış yıldızlı Alman kartalı kartonpiyeri ya da aynı şekilde yıldızlı gamalı haçlar vardır. Bu kartallar ve gamalı haçlar kuvvetli ışıklarla aydınlatılmıştır⁴².

The Pittsburg Press'in verdiği bilgilerden anlaşıldığına göre; İtalya, İspanya, Bulgaristan ve Yugoslavya'nın askeri hava kuvvetleri ülkelerini temsilen gösterilere katılmışlardır. Papa'nın temsilcisi, Bohemya ve Moravya liderleri ve Slovak Devleti Hitler'e tebriklerini sunmuşlardır. Halkı Aydınlatma ve Propaganda Bakanı Goebbels, 19 Nisan akşamı Alman radyoları tarafından yayımlanan konuşmasında Hitler'i adı bir efsane gibi tüm dünyada bilinen bir "Süpermen" olarak övmüş,⁴³ dünya üzerinde "Hitler"

konvoy halinde korumaları şeklinde olmuştur. SS subayları titiz bir sırayla takip edip kalabalıktan sıyrılıp öne geçen olursa aracı onun üstüne sürerek kenara itip etkisiz hale getirmişlerdir. (Field, *a.g.e.*, s. 19)

⁴¹ Holland, a.g.m.

⁴² "Herr Hitler 's Birthday", *The Times*, 20 Nisan 1939, s. 14.

⁴³ Frederick O. Oechsner, "1.500.000 Watch Parade As Nazis Celebrate Hitler's Birthday", *The Pittsburg Press*, 20 Nisan 1939, s. 6. Hitler'in doğum gününden bir gün öncesinde Goebbels'in konuşması bir gelenek haline gelmiş, 1933-1945 yılları arasındaki her doğum günü kutlamasında konuşması yayımlanmıştır. (*German Propaganda Archive*, <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/ah1942.htm>). 19 Nisan 1939 tarihli konuşmasında, "Avrupa'daki yeni nizamın en kuvvetlisi Hitler'dir" demiş ve Hitler'in barışçı zaferlerini anarak Avrupa'nın eski sistemiyle Almanya tarafından kurulan yeni sistemini karşılaştırmıştır. Demokrasilerin sonunun geldiğini ifade eden Goebbels, Alman milletinin vazifesinin, tek bir millet, tek bir Almanya, tek bir Führer olduğunu söylemiştir. ("Hitlerin Ellinci Yıldönümü", *Tan*, 20 Nisan 1939, s. 3; "Almanya Adolf Hitler'in Doğumunun Yıldönümünü Kutluyor", *Ulus*, 20 Nisan 1939, s. 1; "Hitler Rumen Hariciye Nazirile Dün Görüştü", *Yeni Sabah*, 20 Nisan 1939, s. 1; "B. Hitlerin Ellinci Yılı", *Akşam*, 20 Nisan 1939, s. 15) Hitler'in yardımcısı Hess'in konuşması ise şöyledir; "*Bu tarihi anda Tanrının size ağır vazifenizi yapabilmemiz için sıhhat ve kuvvet vermesini dileriz. Almanyayı hürriyetine siz kavuşturdunuz. Almanyayı yeniden siz dirilttiniz ve dünyanın en büyük devletleri derecesinde cihan şümül bir kuvvet haline getirdiniz. Şuna katiyen kaniiz ki, sizin sayenizde vatana tevcih olunacak bütün suikasdler akim kalacaktır. Tahrikâtçılar bir dünya harbini çıkarmağa çalışırlarsa bu niyetler nihayet onların hüsrânını mucib olacağına eminiz. Bu imanımız, sizin eseriniz, Almanyanın ordusuna ve milletimizin manevi*

adına kayıtsız kalacak tek bir kişi olmadığını, bazıları için bu ismin umudu, inancı ve geleceği, bazıları içinse tahrif edilmiş nefreti, sahtekârlığı ve alçakça iftirayı temsil ettiğini ifade etmiştir⁴⁴.

Holland'ın verdiği bilgilere göre, gece yarısı olduğunda büyük ve gösterişli rezidansına çekilen Hitler'e önce Speer sonra maiyetindeki diğerleri erken doğum günü hediyelerini takdim etmişlerdir. Speer'in hediyesi inşa edilmesi planlanan çok büyük bir zafer takının modeli olmuştur. Odanın her tarafı gelen hediyelerle dolmuştur; mermer heykeller, tablolar, porselenler, gümüşler, antika silahlar, duvar halıları, nadir sanat eserleri, hatta Titian (Tiziano Vecellio isimli İtalyan ressam)'ın bir eseri vardır. Speer bu hediyelerin Hitler için "alelade" bir koleksiyon olduğunu ifade etmiştir. Hitler hediyelerin çoğuna şöyle bir bakmış, bazılarını çok sevmiş, diğerleriyle dalga geçmiştir. Bu Almanya'nın yayılcılığına engel olmaya cüret edeceklere güç gösterisi yapmak için büyük tank ve zırhlı taşıtlar ile diğer askeri araçlarla East-West Axis boyunca yapılacak gerçek program öncesi sadece bir ısınmadır. Hermann Göring'in başında bulunduğu Alman Hava Kuvvetleri uçakları şehrin üstünden geçmişlerdir. Hediyelerden bir diğeri SS'lerin başı Heinrich Himmler tarafından verilen, Hitler'in kahramanı Büyük Friedrich (II. Friedrich, 1740-1786 yılları arasında Prusya hükümdarı)'ın bir tablosudur.⁴⁵ Basından elde edilen bilgilere göre, Nazi Partisinin hediyesi ise Büyük Friedrich'e ait özel koleksiyondan 50 adet mektuptur. Ayrıca 10.000'den fazla doğum günü hediyesi gelmiş olup⁴⁶, bu hediyelerin birkaç oda dolduracak kadar çok olduğu ifade edilmiştir. En ziyade sanat eserleri ve kıymetli kitapların göze çarptığı basın haberlerinde yer almıştır.⁴⁷

mukavemetine dayanır." ("Almanya Adolf Hitlerin Doğum Yıldönümünün Kutluyor", *Ulus*, 20 Nisan 1939, s. 8; "B. Hitlerin Ellinci Yılı", *Akşam*, 20 Nisan 1939, s. 15)

⁴⁴ "Herr Hitler 's Birthday", *The Times*, 20 Nisan 1939, s. 14.

⁴⁵ Holland, a.g.m.

⁴⁶ Frederick O. Oechsner, "1.500.000 Watch Parade As Nazis Celebrate Hitler's Birthday", *The Pittsburg Press*, 20 Nisan 1939, s. 6. Son Posta gazetesi, doğum günü için Hitler'e binlerce hediye gönderildiğini yazmıştır. ("Telgraf Haberleri-Hitlerin Yıldönümü", *Son Posta*, 21 Nisan 1939, s. 3) Hess'in takdim ettiği mektupların dikkate değer bir özelliği, Kral'ın genel olarak mektuplarını Fransızca yazmasına rağmen bu hediye edilen mektupların Almanca yazılmış olmalarıdır. ("Herr Hitler's Birthday", *The Times*, 20 Nisan 1939, s. 14)

⁴⁷ "Hitler İçin Yarın Yapılacak Merasim", *Son Telgraf*, 19 Nisan 1939, s. 6. The New York Times'in verdiği haberlerden anlaşıldığına göre, Hitler'e 1935 yılındaki 46. doğum gününde, Silahlı Kuvvetler ve Ordu Emeklileri Birliği tarafından 41 adet savaş uçağı doğum günü hediyesi olarak verilmiştir. ("41 Fighting Planes Are Gift To Hitler", *The New York Times*, 21 Nisan 1935, s. 10; "Gift of Planes for Hitler", *The New York Times*, 16 Nisan 1935, s. 4; "Army Pays Hitler Birthday Tribute", *The New York Times*, 20 Nisan 1935, s. 6)

The Times'in verdiği habere göre, günün son olayı çok sayıda askerin trampet çalması ve parti üyelerinin yarım saatlik fener alayı geçididir. Hitler uykuya SS korumalarının Chancery avlusundan kendisine koro halinde şarkı söylemeleriyle dalmıştır⁴⁸.

20 Nisan

Basındaki haberlerden öğrenildiğine göre, 20 Nisan sabahı saat 08.00'de saray pencereleri önünde muzika çalmaya başlamış, saat 09.00'da Führer'in önünde muhafaza alayının ilk geçit resmi yapılmıştır. Muhafaza alayını muhafız polisin geçidi takip etmiştir. Bundan sonra tebrik merasimi başlamıştır. Önce saat 09.25'te Papa'nın vekili Monsenyör Cesare Orsonico, Hitler'e kordiplomatığın temennilerini arz etmiştir. Sonra Almanya'ya tabi halklar adına Bohemya ve Moravya Genel Valisi Von Neurath'la Çekoslovakya Cumhurbaşkanı Hacha ve Slovakya Başvekili Tisso tebrikte bulunmuştur. Saat 09.45'te Almanya hükümet azası ve saat 10.00'da Göring'in başkanlığında ordu temsilcileri gelmişlerdir. Müteakiben Berlin Belediye Başkanı Dr. Lipper Berlin halkının tebriklerini iletmiş ve saat 11.15'te Alman ordusunun geçidi başlamıştır⁴⁹.

Yalçın'a göre, özel hayatında oldukça sade ve mütevazı olduğu bilinen Führer'in doğum günü için Uzakdoğu'dan Yakın Batı'ya varıncaya kadar dünyanın her tarafından misafirler davet ederek böyle büyük bir nümayiş arzu etmesi şahsi bir gurur ve iftihar hissini okşamak arzusundan değil, o sırada *"bütün cihana Alman şevket ve azametinin yüksekliğini anlatmak ve sulhten sonraki çetin devrenin zor mücadeleleri içinde katledilen yolu tebarüz ettirmek içindir"*.⁵⁰ Hitler'in doğum günü, ona tabi olan devletler için sadakatlerini, Hitler için ise sekiz yılda kıtanın en güçlüsü haline getirdiği Alman askeri kuvvetlerini sergilemek için bir fırsat olmuştur⁵¹. Nitekim **The Times**'a göre, 40.000 ilâ 50.000 asker geçit resmine katılmış, bunlar sıra halinde dört saat süren bir geçit resmi sergileyerek, heybetli ve güçlü Alman ordusunu göstermişlerdir. Hitler askerleri selamlarken arkasında Mareşal Göring, Hava Kuvvetleri Komutanı General Keitel, Kara Kuvvetleri Komutanı General Von Brauchitsch, Amiral Raeder ve Deniz Kuvvetleri

⁴⁸ "Herr Hitler 's Birthday", *The Times*, 20 Nisan 1939, s. 14.

⁴⁹ "Bütün Almanya Bir Bayram Günü Yaşadı", *Akşam*, 21 Nisan 1939, s. 1, 11; "Hitlerin Ellinci Yıldönümü", *İkdam*, 21 Nisan 1939, s. 1, 3; "Telgraf Haberleri-Hitlerin Yıldönümü", *Son Posta*, 21 Nisan 1939, s. 3, 11; "Hitler'in 50 inci Yıldönümü", *Son Telgraf*, 20 Nisan 1939, s. 6; "Hitlerin Ellinci Yılı", *Akşam*, 21 Nisan 1939, s. 10; "Hitlerin 50nci Yıldönümü Kutlandı", *Vakit*, 21 Nisan 1939, s. 6; "Hitler'in 50 nci Doğumgünü", *Cumhuriyet*, 21 Nisan 1939, s. 7.

⁵⁰ Hüseyin Cahid Yalçın, "Hitlerin Ellinci Senesi", *Yeni Sabah*, 26 Nisan 1939, s. 1.

⁵¹ "Herr Hitler's Ambitions", *The Times*, 19 Nisan 1939, s. 15.

Komutanı vardır. Sol taraftaki locada Çekoslovakya Cumhurbaşkanı Hacha ve Bohemya ve Moravya Genel Valisi Von Neurath yer almıştır. Hitler'in doğum günleri genellikle yeni askeri teçhizatların ilk defa kamuoyunda sergilendiği günler olması nedeniyle ilgi çekicidir ve bu doğum günü de bir istisna değildir. Daha önce görülmemiş geniş kalibreli uçaksavarlar, eskilerine göre daha hafif ve küçük tanklar gösterilmiştir⁵². **San Jose Evening News**'e göre; geçit resminin özelliği, devasa uzun menzilli hava savunma topları, motorize toplar ve gelişmiş hava savunma ünitelerinin en büyük parçalarından oluşmuş olmasıdır. Kamuoyunun daha önce hiç görmediği ağır hava topları gösteride kullanılmıştır. Askeri birlikler geçerken ileri bakar bir şekilde Nazi selamı veren Hitler, paraşütçüler atlarken onları onaylayan bakışlarla ve ilgiyle izlemiştir. 162 savaş uçağı gökyüzünde yer almıştır⁵³. Devasa uçaksavar silahların ilk kez sergilendiği gösterileri, resmî olmayan kayıtlara göre 1.500.000 kişi izlemiştir⁵⁴.

Hitler'i o gün en memnun eden, Danzig hükümet reisi Albert Forster'in getirdiği ve Hitler'e sunduğu Danzig'in bağımsızlığına ait belgedir⁵⁵. Ayrıca **The Evening Independent**'in verdiği bilgiye göre; Hitler'in Nazi programı ve felsefesinden bahseden ve o tarihe kadar 5 milyondan fazla basılan "Kavgam" adlı eserinin ciltli lüks bir versiyonu doğum günü şerefine basılmıştır⁵⁶.

Askeri geçit saat 15.00'de ağır topçunun geçmesiyle sona ermiş ve Hitler halkın alkışları arasında sarayına dönmüştür. Saat 17.15'te Macar ve Bulgar heyetlerini kabul eden Hitler, Macar Naibi ve Bulgar Kralı tarafından

⁵² "Birthday March In Berlin", *The Times*, 21 Nisan 1939, s. 16.

⁵³ "Hitler Holds Great Display of Militarism", *San Jose Evening News*, 20 Nisan 1939, s. 1, 2.

⁵⁴ Frederick O. Oechsner, "1.500.000 Watch Parade As Nazis Celebrate Hitler's Birthday", *The Pittsburg Press*, 20 Nisan 1939, s. 6.

⁵⁵ "Birthday March In Berlin", *The Times*, 21 Nisan 1939, s. 16; "Hitler Holds Great Display of Militarism", *San Jose Evening News*, 20 Nisan 1939, s. 1. Forster, Führer'e serbest şehrin fahri vatandaşlık belgesini takdim ederek bunun Danzig şehrinin minnetarlığının arzi için olduğunu ve geçen yirmi yıl zarfında Vistül mansabının ön karakolu vazifesi görerek Alman mahiyetlerini muhafaza etmiş bulunan Danziglilerin Führer'in bu vatandaşlık sıfatını kabul etmesiyle bahtiyar olduklarını bildirmiştir. ("Bütün Almanya Bir Bayram Günü Yaşadı", *Akşam*, 21 Nisan 1939, s. 1, 11; "Hitlerin Ellinci Yıldönümü", *İkdam*, 21 Nisan 1939, s. 1, 3; "Telgraf Haberleri-Hitlerin Yıldönümü", *Son Posta*, 21 Nisan 1939, s. 3, 11; "Hitler'in 50 inci Yıldönümü", *Son Telgraf*, 20 Nisan 1939, s. 6; "Hitlerin Ellinci Yılı", *Akşam*, 21 Nisan 1939, s. 10; "Hitlerin 50nci Yıldönümü Kutlandı", *Vakit*, 21 Nisan 1939, s. 6; "Hitler'in 50 nci Doğumgünü", *Cumhuriyet*, 21 Nisan 1939, s. 7)

⁵⁶ "Luxury Edition of Mein Kampf Honors Hitler", *The Evening Independent*, 21 Nisan 1939, s. 9.

gönderilen hediyeleri almıştır. Berlin Operası 20 Nisan akşamı Führer'in davetlilerine “Şendul” temsilini vermiştir⁵⁷.

Günün son olayı, diğer Avrupa şehirlerinde yaşayan Almanların temsilcileri için Hitler tarafından verilen resepsiyondur. Bu temsilciler, halklarının tebrik dileklerini ve Hitler'e olan sadakat teminatlarını iletmişlerdir. **The Times**, bu kutlamaların temel düşüncesini Alman halkına gönderdiği mesajda ifade eden Göring'in şu sözlerini yayımlamıştır;

*“Adolf Hitler, bütün zamanların en büyük Almanıdır. Bırakalım dünyanın devlet adamları ve politikacıları, bize anlaşılabilir gelenlere, entrikalar çevirip yalan söylesinler, gazeteciler zehir saçsın, bizi sinirlendirsinsinler. Bizim için, onların çığlıklarından rahatsız olmadan geçerli olan sadece Adolf Hitler'dir. 50 yaşında ve yaratıcı gücünün zirvesindeki bu adama hizmet etmek ve muhteşem planlarını gerçekleştirmesine yardım etmek geçmişte olduğu gibi gelecekte de yaşamlarımızın, faaliyetlerimizin ve müzakerelerimizin hedefi ve emelidir. Tanrı bize Führer'i doğru zamanda gönderdi. En içten duygularımızla şu duayı gönderiyoruz; Yüce Tanrı Führer'i korusun ve çalışmalarını kutsasın!”*⁵⁸

Hitler'i tebrik etmek üzere Wilhelm Platz ve civarında toplanan Berlin halkı tam gece yarısı bitip tükenmeyen “yaşasın”larla Hitler'in yıldönümünü selamlamaya başlamış, Führer birçok kereler balkona çıkıp halka teşekkür etmiştir⁵⁹.

Doğum Günü Mektupları

Völkischer Beobachter gazetesinde, 20 Nisan'da propaganda amaçlı olduğu düşünülen ve Hitler'in doğum gününü kutlayan mektuplar yayımlanmıştır. Bunlar hem hayran mektupları hem de dönemin Spor Bakanı Hans Von Tschammer gibi yöneticilerin gönderdiği kutlama mektuplarıdır. Tschammer, “Führer'im” başlıklı mektubunda şöyle demiştir;

“Halkımızı muhtaçlık ve tehlikeden uzaklaştırıp, özgür, muhteşem ve görkemli bir geleceğe neden olan bir işe geri dönüp baktığınızda işte o gün, her isminiz anıldığında Almanya'nın spor camiası da, kalbinden akan sınırsız

⁵⁷ “Bütün Almanya Bir Bayram Günü Yaşadı”, *Akşam*, 21 Nisan 1939, s. 1, 11; “Hitlerin Ellinci Yıldönümü”, *İkdam*, 21 Nisan 1939, s. 1, 3; “Telgraf Haberleri-Hitlerin Yıldönümü”, *Son Posta*, 21 Nisan 1939, s. 3, 11; “Hitler'in 50 inci Yıldönümü”, *Son Telgraf*, 20 Nisan 1939, s. 6; “Hitlerin Ellinci Yılı”, *Akşam*, 21 Nisan 1939, s. 10; “Hitlerin 50nci Yıldönümü Kutlandı”, *Vakit*, 21 Nisan 1939, s. 6; “Hitler'in 50 nci Doğumgünü”, *Cumhuriyet*, 21 Nisan 1939, s. 7.

⁵⁸ “Birthday March in Berlin”, *The Times*, 21 Nisan 1939, s. 16.

⁵⁹ “Hitlerin 50 nci Yıldönümü Kutlandı”, *Vakit*, 21 Nisan 1939, s. 6.

sevgi ve saygıyla yanınızda bulunacak. Bize verdiğiniz büyük ve zorlu görev üzerinde çalışmaya devam etme yeminimiz, o gün geldiğinde bize ve halkımıza verdiğiniz her şey için naçizane bir teşekkür olacak."⁶⁰

Doğu Prusya'dan Hildegard; "Sizin doğdunuz gün doğacağımı bilseydim Führerim, kesin erkek olurum ve askere yazılırdım. Ama böylelikle sadece tek bir dileğe sahibim o da, saf bir Alman annesi olabilmek. Führer'im biz sınır ülkeleri için yaptıklarınızdan müteşekkirim."⁶¹ diye yazarken; isimsiz bir mektupta şunlar yazılmıştır;

*"Yaşlı bir çift olan eşim ve ben tüm içtenliğimizle doğum gününüzü kutlar bilhassa uzun ve sağlıklı bir hayat dileriz. Tanrı size bizi uzun yıllar yönetmeyi ve bizim sadık Führer'imiz olarak kalma kudretini bahşetsin. Zafer haberini aldığımızda sevinçten gözyaşlarına boğulduk. Bu samimi gözyaşlarından utanç duymadık, çünkü açlık çektiğimiz sefil Avusturya artık yoktu ve onun yerini Büyük Almanya almıştı. Bu zaferi sadece ve sadece kurtarıcımız Adolf Hitler'e borçluyuz."*⁶²

Doğum Günü Kutlamalarına Katılan Yabancı Heyetler

Gerek Hitler'in bizzat davetiyle, gerek Alman Dışişlerinin resmî çağrısıyla⁶³ doğum günü kutlamalarına katılan 200'ü aşkın sayıda⁶⁴ en az 23 memleketi temsil eden resmî misafirler arasında şunlar vardır; İspanya adına Alcazar kahramanı General Moscardo, Visamiral Estrada, İtalyan ordusu Erkan-ı Harbiye Reisi General Pariani, faşist milisleri Erkan-ı Harbiye Reisi General Russo, sabık Macar Nazırlarından Daranyi ve İmredy, Bulgar Milli Müdafaa rüesası, Yugoslav Hava Ordusu Başkumandanı, Türkiye, Yunanistan, İsveç ve Litvanya temsilcileri. İngiltere ve Fransa ise resmî temsilci göndermemiştir⁶⁵.

⁶⁰ "Mein Führer", *Völkischer Beobachter*, 20 Nisan 1939 s.11.

⁶¹ "Hildegard aus Ostpreußen", *Völkischer Beobachter*, 20 Nisan 1939 s. 21.

⁶² "Sehr Verehrtester Führer", *Völkischer Beobachter*, 20 Nisan 1939 s. 21.

⁶³ S.R.E., "Adolf Hitler", *Son Posta*, 21 Nisan 1939, s. 9.

⁶⁴ "Bütün Almanya Bugün Hitlerin Doğum Gününü Kutluyor", *Son Telgraf*, 20 Nisan 1939, s. 1; "Hitlerin Ellinci Yıl Dönümü", *İkdam*, 20 Nisan 1939, s. 1; "Hitler İçin Yarın Yapılacak Merasim", *Son Telgraf*, 19 Nisan 1939, s. 1.

⁶⁵ "Bütün Almanya Bir Bayram Günü Yaşadı", *Akşam*, 21 Nisan 1939, s. 1, 11; "Hitlerin Ellinci Yıldönümü", *İkdam*, 21 Nisan 1939, s. 1, 3; "Telgraf Haberleri-Hitlerin Yıldönümü", *Son Posta*, 21 Nisan 1939, s. 3, 11; "Hitler'in 50 inci Yıldönümü", *Son Telgraf*, 20 Nisan 1939, s. 6; "Hitlerin Ellinci Yılı", *Akşam*, 21 Nisan 1939, s. 10; "Hitlerin 50nci Yıldönümü Kutlandı", *Vakit*, 21 Nisan 1939, s. 6; "Hitler'in 50 nci Doğumgünü", *Cumhuriyet*, 21 Nisan 1939, s. 7. İngiltere Kralı VI. George, Hitler'e doğum günü için bir kutlama mesajı yollamıştır. ("George VI Sends Hitler Congratulatory Message", *The Pittsburg Press*, 20 Nisan 1939, s. 6; "Hitlerin 50 inci Yıl Dönümü Kutlandı", *Vakit*, 21 Nisan 1939, s. 1)

Tisso'nun başkanlığındaki bir Slovak heyeti merasimde bulunmak üzere 18 Nisan'da Viyana'dan Berlin'e hareket etmiştir. Macar naibi hükümetin yaveri General Kerensztes Fisher, Macar devlet reisini Führer'in yıldönümü münasebetiyle yapılacak şenliklerde temsil etmek üzere Berlin'e gitmiştir.⁶⁶

Kutlamalara katılmak üzere Berlin'e ulaşan ilk heyetlerden birisi Berlin'de üç gün kalacak olan Romanya Dışişleri Bakanı Grigore Gafencu'dur. Gafencu, Almanya Dışişleri Bakanı Joachim Von Ribbentrop, Dışişleri Bakanı Sekreteri Freiherr Von Weizsäcker ve diğer devlet temsilcileri ile SS şeref kıtası tarafından istasyonda karşılanmıştır. Ribbentrop misafiri otele kadar geçirerek kendisine eşlik etmiş, Gafencu öğleden sonra Dışişleri Bakanını ziyaret ederek Berlin'e gelmede ana amaçlarından olan görüşmelerine başlamıştır. Diğer onur konukları Bulgaristan ve Macaristan'dan gelen heyet olup⁶⁷, sadece bu devletlerin temsilcileri özel bir görüşme ile Hitler'e tebriklerini sunacaklardır.

Stalin'in, Hitler'in doğum gününe tesadüf eden 20 Nisan'da Baltık Denizi'nde Sovyet deniz gücünü göstermek üzere uçak gemilerinin de katılımıyla büyük bir deniz manevrası yaptırmaya karar verdiği haber alınmıştır. ("Sovyetler, Hitlerin Doğumgününde Baltıkta Manevralar Yapacaklar", *Son Posta*, 18 Nisan 1939, s. 1) Diğer bir olumsuz tutum da ABD'den gelmiş, ABD resmî makamları tarafından Roosevelt'in Hitler'in doğum günü kutlamayacağı bildirilmiştir. Açıklamada kutlama mesajlarının milli kutlama durumlarında gönderildiği, şahsi yıldönümleri için böyle bir uygulamalarının olmadığı belirtilmiştir. ("Hitler Will Not Be Congratulated By Roosevelt Today", *San Jose Evening News*, 20 Nisan 1939, s. 5)

⁶⁶ "Hitler Rumen Hariciye Nazirile Dün Görüştü", *Yeni Sabah*, 20 Nisan 1939, s. 1.

⁶⁷ The Times, özel olarak kabul edilen yabancı heyetlerin Bulgaristan ve Macaristan heyetleri olduğunu yazarken (Birthday March in Berlin", *The Times*, 21 Nisan 1939, s. 16); Alman ordusundan Rüdfehr, bunlarla birlikte İtalya heyetinin de özel misafir olduğunu ifade etmiştir. Rüdfehr'in aktardığına göre Führer, Dışişleri Bakanı Ribbentop eşliğinde onur konukları olarak İtalyan delegasyonunu, sonra Macar delegasyonunu, sonrasında da Bulgar Delegasyonunu kabul etmiştir. Bunların ardından Başkanlık Sarayında görev yapan bir şeref kıtası muhafızı özel delegelere askeri başarıları için saygı duruşunda bulunmuş sonra Führer özel delegelerle tek tek görüşme yapmış ve protokole çay servisi yapılmıştır. ("Empfang der Ausländischen Sonderdelegationen und Ehrengäste", *Völkischer Beobachter*, 21 Nisan 1939 s. 4) Hitler'in 50. doğum gününde Mussolini ve Hitler'in karşılıklı dostluklarını düşmanlarının bozmayacağına dair birbirlerine güvence verdikleri duyulmuştur. ("Hitler, Duce Repledge Aid", *Prescott Evening Courier*, 21 Nisan 1939, s. 1). Antant Devletlerinin resmî olarak geçit resminde yer almamaları, İngiltere ve Fransa'nın kutlamaya katılan resmî temsilciler arasında sayılmamalarına rağmen ("A New Director", *The Age*, 21 Nisan 1939, s. 11), İngiltere'den Tümgeneral Fuller ve Lord Brocket özel olarak davet edilerek gelmişler dolayısıyla onlar da Hitler'in özel konukları olarak ağırlanmışlardır. ("Herr Hitler's Birthday-Honoured Guests", *The Times*, 19 Nisan 1939, s. 14; "Hitler Rumen Hariciye Nazirile Dün Görüştü", *Yeni Sabah*, 20 Nisan 1939, s. 1)

İskandinav milletleri de hususi surette kendilerini temsil etmişler⁶⁸, İzlanda, Belçika, Bolivya, Norveç, Danimarka ve Litvanya gibi ülkelerden de önemli kişiler gelmiştir⁶⁹. Japon heyeti de şenliklere katılmak üzere Berlin'e gitmiştir. Heyete Japonya'nın Roma ve Burgos elçileri dâhildir⁷⁰. Berlin'deki merasime Çeklerin Cumhurbaşkanı Hacha, Almanya'nın askeri himayesini kabul eden Slovakya Başbakanı Tisso ile Danzig hükümet reisi Albert Forster'in davet edilmiş olması manidar bulunmuştur⁷¹. Macaristan Başbakanı Imredy'nin de Hitler tarafından doğum gününe davet edildiği bilinmektedir⁷².

Berlin'de olan yabancı heyetler meçhul asker abidesine çelenk koymuşlar,⁷³ 20 Nisan öğleden sonra saat 17.00'de Dışişleri Bakanlığı'nda Hitler tarafından verilen mükellef bir çay ziyafetine katılmışlardır. 23 devletin temsilcileri, Berlin'deki elçiler ve yüksek Alman ricali ziyafette hazır bulunmuşlardır⁷⁴.

Türk Heyeti

11 Nisan 1939'da kabul edilen kararnameye göre, Alman devlet reisi Hitler'in doğum günü kutlamaları için yapılacak merasime Türk Hükümeti namına katılmaları için Nafia Vekili General Ali Fuat Cebesoy başkanlığında, Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Asım Gündüz, milletvekili General Pertev Demirhan, Ankara milletvekili Falih Rıfki Atay, Muğla milletvekili Yunus Nadi, Sivas milletvekili Necmettin Sadak ve Çankırı milletvekili Hüseyin Cahit Yalçın'dan oluşan bir heyet görevlendirilmiştir⁷⁵.

Heyet üyelerine yol masraflarından başka Türkiye sınırından başlamak üzere gündelik verilecek, heyet başkanının günlüğüne ayrıca 10 Türk lirası zam yapılacaktır⁷⁶. Bu heyetin Berlin'de kalacakları 5 gün için, kararnameye göre yevmiyelerinin verilmesi ve ayrıca siyasi pasaport ve lüzumu kadar

⁶⁸ "Hitlerin Ellinci Yıl Dönümü", *İkdam*, 20 Nisan 1939, s. 1; "Hitler İçin Yarın Yapılacak Merasim", *Son Telgraf*, 19 Nisan 1939, s. 1.

⁶⁹ "Die Gäste des Führers", *Völkischer Beobachter*, 21 Nisan 1939 s. 4.

⁷⁰ "Hitlerin Yıldönümü Hazırlıkları", *Cumhuriyet*, 19 Nisan 1939, s. 8; "Hitler'in Doğum Günü Şenliklerine Hazırlık", *Ulus*, 19 Nisan 1939, s. 9; "Herr Hitler's Birthday", *The Times*, 19 Nisan 1939, s. 14.

⁷¹ "Politika-28 Nisan Merakla Bekleniyor", *Akşam*, 19 Nisan 1939, s. 5.

⁷² "Birthday Celebration: Invitations and Acceptances", *The New York Times*, 7 Nisan 1939, s. 6.

⁷³ "Hitler'in 50 nci Doğum Yıldönümü", 20 Nisan 1939, *Cumhuriyet*, s. 3.

⁷⁴ "Hitler'in 50 nci Doğumgünü", *Cumhuriyet*, 21 Nisan 1939, s. 7.

⁷⁵ *BCA* 30.10.0.0.231.559.17/1. Heyeti başta İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar olmak üzere başka devlet görevlileri uğurlamıştır. ("Bir Heyetimiz Dün Gece Berline Gitti", *Yeni Sabah*, 16 Nisan 1939, s. 3)

⁷⁶ *BCA* 30.18.01.02.86.31.20; *BCA* 30.10.0.0.231.559.17/1, 2.

serbest döviz verilmesi hususları Dışişleri Bakanlığı'ndan Başbakanlık'a yazılmıştır.⁷⁷ Hitler'in doğum gününe katılmak üzere görevlendirilen Türk heyeti, Yunus Nadi hariç, 15 Nisan gecesini İstanbul'da Sirkeci istasyonundan yola çıkmıştır.⁷⁸

Türk heyetiyle ilgili haber, **Völkischer Beobachter** gazetesinde şöyle yer almıştır;

*“Cumhurbaşkanı İnönü'ye yakınlığıyla bilinen Bayındırlık Bakanı Ali Fuat Cebesoy'un başında bulunduğu ve ileri gelen bazı basın adamlarının da içinde olduğu Türk delegasyonunda şu isimler de yer almaktaydı; büyük asker Atatürk'le aynı Harp Okuluna gitmiş ve Türk Ordusunu kalkındırma çabalarıyla bilinen Orgeneral Asım Gündüz, Doğu Mısır'ın yakınlarında görev yapmış yetenekli devlet adamı Mareşal Mehmed Ali Paşa'nın torunlarından biri olan Korgeneral Pertev Demirhan.”*⁷⁹

Dönemin gazete haberlerinde, 23 millet temsilcisine verilen çay ziyafetinde Nafia Vekili General Ali Fuat Cebesoy'un başkanlığındaki Türk heyetinin de Hitler'e takdim edildiği, Alman devlet reisinin Türk heyeti üyelerinin ellerini birer birer sıkarak kendilerine iltifatta bulunduğu haber verilmiştir. Türk temsilciler diğer Alman ricali tarafından da büyük bir hüsnükabul görmüşlerdir.⁸⁰ **Akşam** ve **Yeni Sabah** gazeteleri, Hitler'in bu

⁷⁷ BCA 30.10.0.0.231.559.17/1.

⁷⁸ “B. Hitlerin Ellinci Yıldönümü”, *Akşam*, 16 Nisan 1939, s. 2; “Bir Heyetimiz Dün Gece Berline Gitti”, *Yeni Sabah*, 16 Nisan 1939, s. 1. Nadir Nadi, kutlama şenliklerine Türkiye'den bir heyetin davet edildiğini yazmıştır. Fakat Nadi, herhalde yanlışlıkla olsa gerek, heyet başkanının Genelkurmay İkinci Başkanı General Asım Gündüz olduğunu yazdığı gibi heyetin üyelerini, Necmettin Sadak ve Falih Rıfkı Atay'la beraber Hüseyin Cahid Yalçın olarak saymış fakat Yunus Nadi'den bahsetmemiştir. (Nadir Nadi, *Perde Aralığından*, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1979, s. 25)

⁷⁹ “Die Gäste des Führers”, *Völkischer Beobachter*, 21 Nisan 1939, s. 4.

⁸⁰ “Hitlerin 50 nci Yıldönümü”, *Son Telgraf*, 21 Nisan 1939, s. 6; “Alman Devlet Reisi Türk Heyetini Kabul Etti”, *Cumhuriyet*, 21 Nisan 1939, s. 1. Hitler, bundan önce 1935 yılında görüştüğü Türk heyetine de oldukça içten ve nazik davranmış, iltifat etmiştir. 23 Nisan-8 Mayıs 1935 tarihleri arasında Milliyet, Cumhuriyet ve Vakit gazetesinden yazarlar Asım Us, Ahmet Şükrü Esmer, Abidin Daver ve Matbuat Umum Müdürlüğü'nden Burhan Belge ve diğer yetkililer dâhil olmak üzere 14 kişi Almanya gezisine katılmıştır. Hitler, 2 Mayıs'ta yanında Goebbels olduğu halde Türk basın heyeti ile görüşmüş ve o zamana kadar bir İngiliz gazetecisinden başka hiçbir ulusun gazetecisiyle görüşmediğinden, bu davet müstesna bir iltifat olarak görülmüştür. Goebbels, birkaç memleketin Almanya ile ilgili doğru haber yaptığını bunların arasında Türkiye'nin de bulunduğunu ifade etmiştir. Hitler, Türk heyetinin görülecek her şeyi gördüklerinden emin olmuş, görüşme boyunca “nezaketli, içten ve mültefit” davranmıştır. (“B. Hitler Gazetecilerimizi Kabul Etti”, *Ulus*, 3 Mayıs 1935, s. 1, 3) Oysa Kılıç; Hitler'in iktidarda olduğu 1933-1945 yılları arasında Alman hükümetinin Türk basını hakkındaki görüşlerinin genellikle olumsuz olduğunu ifade etmiştir. Türk basın mensuplarından özellikle Hüseyin Cahid Yalçın olmak üzere Ahmet Şükrü Esmer, Ahmet

ziyafette ilk önce Türk heyetini aratıp yanına çağırıldığını belirtip, heyet üyelerine Atatürk hakkındaki derin sevgi ve hayranlığından bahseden Hitler'in şu sözleri söylediğini iletmışlerdir; “*Asrın en büyük adamı Atatürk idi. Büyük bir kahraman ve dâhi idi. Türkiye'ye ve Türk milletine karşı hürmet ve muhabbetim çok büyüktür. Zira haksızlığa karşı isyan ederek silaha sarılmak ve muvaffak olmak hususunda bize ilk numuneyi veren Türkiye olmuştur*”⁸¹.

Ertürk ve Özçelik, Almanya'ya giden Türk heyetinin Almanya'da diğer ülkelerin heyetlerinden daha iyi kabul gördüğünü ifade ederlerken⁸²; Keskin, heyetteki diğer devlet yetkilileri arasında en çok iltifatı, geçmiş ve saygın bir devlet adamı niteliği ile Ali Fuat Cebesoy'un gördüğünü yazmıştır.⁸³

Türk Heyetinin Dönüşü

Türk heyetinden Türkiye'ye ilk önce Hüseyin Cahid Yalçın dönmüş, diğer heyet üyeleri Almanya'da ayrı ayrı muhtelif mıntikalarda tetkik gezisine çıkmışlardır. Yalçın kendisiyle görüşen **Son Posta** gazetesi yazarına seyahati hakkında şöyle demiştir; “*Almanya'da faaliyet içinde çalışıyorlar. Azametli bir askeri geçid resmi gördük. Führer'le de görüştük. Almanya'da yaptığımız temaslardan memnun olarak geri döndük.*”⁸⁴ Hüseyin Cahid Yalçın Almanya intibalarını başka bir yazısında da şöyle anlatmıştır;

“*Hitler'den evvelki Almanya ile 20 Nisan 1939'daki Almanya'yı mukayese edenler adeta bir mucize karşısında kalırlar. Çünkü Almanya beynelmilî siyasette şerefsiz bir mevkide iken, bugünkü Almanya millî vahdetine kavuşmuş, her türlü zillet ve hacalet hatırlarını silmiş, müstakil ve kuvvetli bir Almanya'dır ki bütün dünyanın gözlerini, Duçe'yi bile imrendirecek ve kıskandıracak bir ehemmiyet ve dikkat ile hep kendisine celbediyor.*” Yalçın, Sevr Anlaşmasını geçersiz kılmış bir milletin mensubu olarak Versay Anlaşması karşısındaki çalışmaları desteklemiş ve Hitler'in Alman milleti için öneminden bahsetmiştir; “*Versay Muahedesinin esaret*

Emin Yalman ve Zekeriya Sertel gibi yazarların Nazi ve Alman politikaları aleyhtarı yazıları Almanya'nın Türk basınına karşı olumsuz bir tutum almasına neden olmuştur. (Sezen Kılıç, “Nazi Hükümetinin Türk Basını Hakkındaki Değerlendirmeleri (1935-1944)”, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, Sayı 16, 2012, s. 63)

⁸¹ “Ben Ondan Ders Aldım”, *Akşam*, 28 Nisan 1939, s. 1; “Hitler ve Atatürk”, *Yeni Sabah*, 29 Nisan 1939, s. 1.

⁸² Fatih Ertürk, *Ali Fuat Cebesoy*, Halk Kitabevi, İstanbul 2017, s. 200; Ayfer Özçelik, *Ali Fuat Cebesoy Hayatı ve Faaliyetleri*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 1989, s. 751.

⁸³ Aksel Keskin, *İmparatorluktan Cumhuriyete Ali Fuat Paşa*, Paraf Yayınları, İstanbul 2013, s. 330.

⁸⁴ “Almanya'ya Giden Heyetimiz”, *Son Posta*, 28 Nisan 1939, s. 3.

zincirini parçalamak Almanya için milli bir vazife idi. Bu vazife ifa edilmiştir. Versay Muahedenesinin ecnebi bir tabiiyet altında esir bıraktığı Südet'ler ana vatanla birleştirilmiştir. Almanya'nın askeri kuvveti üzerindeki ecnebi kontrolü tarihe karışmıştır. Bütün bunlar Hitler'e hudutsuz bir itimat ve iman ile ümitlerini bağlayan ve ona her fedakârlık pahasına sabr-ı tahammül ve hatta memnuniyet ile itaat gösteren Alman milletinin Hitler idaresi altında temin ettiği büyük işlerdir. Hitler'in hayatında bu noktaya kadar kendisini derin bir hayranlık ve sempati ile takip etmemek ve onu milletinin fedakârlığına hak kazanmış bir şef sıfatıyla alkışlamamak kabil değildir. Aynı zamanda Hitler, bu işaret ettiğimiz noktaya gelinceye kadar, milleti lehinde mücadele eden bir siyasi şef vaziyetinde olduğu kadar beşeriyetin kudsî ve ebedî idealleri için de uğraşan bir insan sıfatıyla takdire layık idi. Çünkü beynelmül minasebetlerde en menfur bir haksızlığa karşı isyan etmiş, milletinin hakkını istemek için her fedakârlığı göze almış bir adamdı. Büyük, temiz bir davayı müdafaa edenlerin medeni cihan efkâr-ı umumiyesi nazarında ne kadar sevildiklerini biz kendi milli mücadelemizin dünyada lehimizde yaptığı iyi tesiri de görmüşüzdür. Biz eminiz ki Hitler'in faaliyetinin bu işaret ettiğimiz safhalarında kendisinin doğrudan doğruya mücadele halinde bulunduğu memleketlerin efkâr-ı umumiyesinde bile taraftarları ve hayranları olmuştur". Yalçın, Hitler'in can sıkıcı girişimlerini fark etmekle birlikte, bu kadar övgüden sonra ve özellikle Türk heyetinin de katılımıyla kutlanan doğum gününde bunlardan bahsetmek istememiş ve bu konuda şunları söylemiştir; "Bütün Almanya'nın pek haklı bir şevk ve heyecan ile Führer'lerini alkışladığı bu tatlı günde, şu kısa siyasi tahlili daha ileriye götürmek ve Almanya'nın hayatında son başlayan devreye bahsi geçirmek istemeyiz. Burada duracağız ve silah arkadaşlığı ile kendilerine bağlı olduğumuz milletin bugünkü bayramı karşısında meçhul Alman askerinin kabri önünde duyduğumuz heyecan hâlâ kalbimizde olduğu halde, tebriklerimizi ifade edeceğiz."⁸⁵

⁸⁵ Hüseyin Cahit Yalçın, "Hitlerin Ellinci Senesi", *Yeni Sabah*, 26 Nisan 1939, s. 1, 3. Hüseyin Cahit Yalçın'ın Alman siyasetini eleştiren ve bu yazıdan 4 gün sonra çıkan yazısından; "Führer, Versay Anlaşmasının insafsız şartları aleyhinde bulunmakta ne kadar haklı ise, sonrasında takip ettiği siyasette de o kadar zayıf ve hatalıdır... Sevr Anlaşmasını hükümsüz bırakarak Türklerin hayat ve istiklal haklarını tanıtmak için bütün mağlup devletlerin hepsinden önce en çetin ve kahraman mücadeleyi veren Türk milleti Hitler'in şahsında ortaya çıkan Alman haklarını takdir etmekte ve onların bu uğurdaki mücadelelerini tamamen haklı ve meşru bulmaktadır. Ancak Almanya'nın faaliyetleri makul ve meşru sınırı geçtiği zaman Türk milleti kendisine rehber bildiği insani ve ahlaki prensipler namına sesini yükseltmek vazifesini ihmal etmeyecektir. Versay Anlaşmasıyla müttefiklerin Almanya'ya karşı takip ettikleri siyaset ne kadar haktan ve adaletten uzaksa Hitler de kuvvet kazanır kazanmaz, ortalığı müsait bulur bulmaz aynı şekilde davranmakta tereddüt etmemiş, müttefikleri ayıplarken kendi kendisini de mahkûm etmiştir." (Hüseyin Cahit Yalçın,

Heyet üyelerinden Asım Gündüz, Alman ordusundaki kumandanların pek çoğunu Alman Harp Akademisi'nde birlikte okuduklarından ve Alman Genelkurmayı'nda staj yaptıklarından dolayı tanımaktadır ve Hitler'in doğum günü için Berlin'e gittiklerinde kendilerine cepheyi gezdiren Keitel ile de önceden tanışmaktadır.⁸⁶ Gündüz, 30 Nisan'da ekspresle İstanbul'a dönmüş, kendisini generaller karşılamıştır.⁸⁷

Berlin'den İstanbul'a dönen Ali Fuat Cebesoy yanında özel kalem müdürü Ziya Meriç ile Ankara'ya geçmiştir. Ankara'ya gitmeden önce Perapalas Otelinde kendisini ziyaret eden **Son Posta** yazarına Hitler'in doğum günü münasebetiyle yaptıkları Berlin ziyareti hakkında şu bilgileri vermiştir;

“Almanya'ya girişimizde ve orada ikametimizde olduğu kadar, Almanya'yı terkederken de her taraftan heyetimize karşı gösterilen büyük hüsnükabul ve dostane muameleyi bilhassa kaydetmek ve hakkımızda gösterilen bu duygulardan dolayı müteşekkir olduğumuzu söylemek isterim. Nisan'ın 20nci günü öğleden sonra Almanya devlet reisi Hitler doğumlarının 50nci yılını kutlulamaya gelen misafirlerini kabul ettikleri sırada, heyetimize

“Hitlerin Nutkunda İncicam Bulmak İmkansızdır”, *Yeni Sabah*, 30 Nisan 1939, s. 1) 1 Mayıs tarihli köşe yazısından; “Hitler, Versay Anlaşmasının haksızlıklarını tamir peşinde mi koşuyor yoksa eski Alman İmparatorluğu hudutlarını mı istiyor? Versay Anlaşmasının milletleri kendi mukadderatlarını kendileri tayin etmeleri hakkına hürmet göstermediğinden şikâyet eden Hitler acaba kendisi bu hakka riayet ediyor mu? Çekoslovakya'yı mahvetmek bu hakka sığar mı?” (Hüseyin Cahid Yalçın, “Hitlerin Nutku II”, *Yeni Sabah*, 1 Mayıs 1939, s. 1, 3) 2 Mayıs'ta; “Almanlar kendilerini “Herrenvolk” (üstün ırk) olarak görürler ve bütün dünyayı kendi hegemonyaları ve tahakkümleri altında tutmak isterler. Çünkü onlar, kendi iddialarına göre Roma ve Yunan medeniyetleri de dâhil olmak üzere bütün dünya medeniyetlerini doğurmuş olan kuzey kavimlerinin en güzide, en temiz ve halis temsilcileridirler.” (Hüseyin Cahid Yalçın, “Hitlerin Nutku III”, *Yeni Sabah*, 2 Mayıs 1939, s. 1, 3) ve 3 Mayıs'ta; “Hitlerin bilerek müphem bıraktığı 'hayat sahası' tabiri altında Balkanların ve Türkiye'nin dâhil olup olmadığını sormak hakkımız değil mi?” (Hüseyin Cahid Yalçın, “Almanların 'Hayat Sahası'”, *Yeni Sabah*, 3 Mayıs 1939, s. 1) diye yazan Yalçın, eleştirilerinin dozunu giderek arttıracaktır. Özellikle, II. Dünya Savaşı başladıktan sonra, Alman radyosunun Türk kamuoyunda iyi bir tesir yaratır düşüncesiyle, Hitler ve Hz. Muhammed'in aynı günde doğdukları hakkında bir yayın yapmaları Hüseyin Cahid Yalçın'ı çok kızdırmıştır. Hitler ile Hz. Muhammed'in aynı günde doğmasının kendileri için hiçbir şey ifade etmediğini, Türk halkının bundan bir mana çıkaracak kadar cahil, safderun ve iptidai olmadığını ifade etmiştir. (Hüseyin Cahid Yalçın, “Almanların Bize Karşı Besledikleri Fikirler”, *Yeni Sabah*, 29 Nisan 1940, s. 1)

⁸⁶ Asım Gündüz, *Hatıratlarım*, Kervan Yayınları, İstanbul 1973, s. 232, 233. Gündüz, tecrübeli bir asker olarak Hitler ve Mussolini hakkında şu yorumda bulunmuştur; “Hitler Alman ordusunu Mussolini İtalyan ordusunu yanlış hedeflerde kullanıyorlardı. İkisi de askerlikte onbaşılıktan ileri geçememişlerdi. Stratejiden habersizdiler. Franco bir general olarak yurdunu komünizmden kurtarıldıktan sonra Hitler ve Mussolini'nin oyunlarına gelmemiş, sadece savaş tecrübelerini arttırmak için temsili bir 'mani tümen' göndermişti.” (a.g.y.)

⁸⁷ “General Asım Gündüz Berlinden Döndü”, *Son Posta*, 1 Mayıs 1939, s. 4.

karşı hususi bir alaka ve nezaket göstermişler ve sözlerinin arasında milletimize, ebedi şef Atatürk'e ve Millî Şefimiz İsmet İnönü'ye karşı bir çok vesilelerle takdirkârlık ve hayranlık duygularını tekrar eylemişlerdir. Şerefli milletimizin ve büyük şeflerimizin yabancı bir memleketin dostluk havası içinde büyük bir devlet reisi ağızından samimi ifadelerle takdiri heyetimizi pek mütehassis etmiştir." Cebesoy'un anlattıklarına göre sadece Hitler değil diğer Alman ricali de Türk heyetine oldukça samimi davranmıştır, onun bu konudaki düşünceleri şu şekildedir; "İnsan; Türklüğünün ve Türk olmanın şeref ve iftiharını böyle vakitlerde ne kadar geniş bir vüs'atle hiss ediyor. Yeni Alman devlet ricali, hususile Hariciye Nazırı Fon Ribbentrop memleketimize ve milletimize karşı pek samimi hislerini ifade etmekle Führer'in hissiyatına ayrıca iştirak etmiş bulunmaktadır." Türk heyeti merasimden sonra Almanya'nın birçok şehirlerini gezip dolaşmış ve devlet merkezinde olduğu gibi, oralarda da muhabbet ve hüsnükabul görmüşlerdir. Aslında Cebesoy ve arkadaşlarının çoğu Almanya'yı pek eskiden tanımaktadırlar. Fakat bu defa Almanya'da gördükleri farklılıkları Cebesoy şöyle ifade etmiştir; "Üçüncü Rayş idaresi altında daha geniş ve şümüllü bir tekâmül ve faaliyet göstermektedir. Bu değişiklikler esnasında askerin, partinin ve milletin kaynaşmasına ve tek bir varlık haline gelmesine vesile olacak muazzam müesseseler meydana getirmiştir. Sanayi, inşaat ve imar işleri her tarafta büyük bir inkişaf göstermekte olduğu gibi yeni otomobil yolları şebekesinin mükemmeliyeti ve hava münakalatı faaliyeti ve dizel motorlarıyla işleyen trenler, Almanya'da misafir ve zaman mefhumunu ortadan kaldırmıştır. Almanya'da gördüğümüz bu geniş tekâmül, burada bir iki satırla anlatılamaz."⁸⁸

Heyet üyelerinden Falih Rıfkı Atay, **Ulus** gazetesinde Hitler'in doğum günü olan 20 Nisan'da paylaştığı yazıda Hitler hakkında şu ifadeleri kullanmıştır; "Hitler şüphesiz bir fani vatandaşa milli kahraman vasfı kazandıran bütün hizmetleri yapmıştır. Almanya onun şahsında bütün davalarını tahakkuk ettiren bir şef bulabilmiştir. Zayıf ve mağlup Almanya'nın en karışık, en buhranlı ve en düşük günlerinde bir avuç arkadaşı ile mücadeleye girişen Hitler yalnız kendi milletine siyasi hak müsavatı kazandırmak, yeni bir ordu vücuda getirmek, toprak istiklallerine nihayet vermekle kalmamış, Alman ırkî birliğini hemen hemen temin etmiştir." Yazıda Hitler'in bir zaman işsizlik memleketlerinin başında gelen Almanya'yı iş ve

⁸⁸ "Nafia Vekilinin Berlin Seyahati İntibaları", *Son Posta*, 3 Mayıs 1939, s. 3; "Nafia Vekili Dün Akşam Ankaraya Gitti-Vekil General Ali Fuad Cebesoy Almanyadan Hayranlıkla Bahsediyor", *Akşam*, 3 Mayıs 1939, s. 6; "Nafia Vekili Bu Sabah Geldi", *Akşam*, 1 Mayıs 1939, s. 2; Yeni Sabah gazetesindeki haberde, "Almanya'da Türkiye'ye karşı büyük bir hürmet gösterilmektedir" ifadesi de yer almıştır. ("Nafia Vekilinin Beyanatı", *Yeni Sabah*, 3 Mayıs 1939, s. 1, 3)

faaliyete boğduğu ve hatta Almanya'nın artık diğer memleketlerden ziraat işçileri aldığı belirtilmiştir. Tabii bu Hitler'in iç politikada desteklenmesinin en büyük sebeplerinden birisidir. Yine Hitler'in adeta şahsi bir tutkuyla yaptığı imar faaliyetleri de Atatürk tarafından övülmüştür; *“Bu devirde Almanya'nın gördüğü imar, esasen Avrupa'nın en ileri devletlerinden biri olan bu memleketin manzarasını değiştirecek kadar şümüllü olmuştur. Her tarafı donatan yeni yollar şebekesi, zamanımızın harikaları arasında sayılsa yeri vardır. Kendi milleti böyle bir şefin ellinci doğum yıldönümü için ne kadar şenlik yapsa, hiç kimse bunu mübalağalı addedemez.”* Hitler döneminde Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkilerin daima dürüst ve dostça olduğunu ifade eden Atatürk, 1929 dünya ekonomik buhranının uluslararası ticaret şartlarını alt üst ettiği senelerde milli kalkınma hareketine devam eden Cumhuriyet Türkiye'si ile Almanya'nın karşılıklı ticaretten önemli kazançları olduğunu belirterek, bu alışverişin daima siyasi maksatlardan uzak kaldığını da vurgulamıştır; *“(Almanya ile) başka olan dış politika, barış davası ve emniyet icaplarımız arasında temas noktaları bazen tamamıyla kaybolmasına rağmen dostluğumuz, iktisadi münasebetlerimiz baki kalmıştır”*⁸⁹. Yine bu yazıda da Sevr ve Versay Anlaşmalarının haksızlığı karşısında verilen haklı mücadele üzerinden karşılıklı empati duyguları vurgulanarak, Alman basınının da Türk milletinin Atatürk'ün vefatı ile yaşadığı yasa ortak olduğu şu sözlerle belirtilmiştir; *“Atatürk'ün ölümünde nasyonal-sosyalist gazetelerinin kullandığı lisandaki hassasiyet, cenaze merasiminde Almanya'nın saygılı ve dostça temsili burada unutulmaz hatıralar bıraktı.”* Atatürk, Türkiye Cumhuriyetine karşı dürüst olanlara karşı Türk milletinin dürüstlükten başka bir karşılık vermeyeceğini ve *“Tam vasıtasızlık içinde*

⁸⁹ Berlin Büyükelçisi Kemaleddin Sami, 1933 yılında görevi bittiğinde vedalaşmak için yanına gittiği Hitler'le, kendisinin ifadesiyle, “bir sefir gibi değil bir arkadaş gibi” görüşür. Öncelikle Rusya, komünist düşmanlığı, Avusturya konularında tavsiyelerde bulunan Sami Bey, yeni rejimin Türkiye'ye karşı olan tutumunu bir de kendisinden duymak ister. Bunun üzerine Hitler şu cevabı verir; *“Türkiye ile olan münasebatımız, eski silah arkadaşlığının ve yeni Türk inkılabının verdiği kuvvetle gayet iyidir. İktisadi münasebata gelince, Hariciye Nazırı vaziyeti daha iyi bilir, o anlatsın. Ben ise bunun iyi olduğunu bilir ve daha da iyi olmasını temenni ederim.”* Hariciye Nazırı Neurath ise şu bilgileri verir; *“Türkiye ile iktisadi münasebetlerimiz iyidir. Bilhassa son yapılan şimendifer işleriyle daha iyi olmuştur. Fakat biz bunun daha esaslı ve kuvvetli olmasını isteriz. Türkiye'den çok mal almak ve bu suretle Türkiye'ye çok mal satmak ve Türkiye'ye yeni krediler vermek isteriz.”* (BCA 30.10.0.0.231.556.2) II. Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın Türkiye'ye saldırmamasının nedeninin Almanya'nın Türkiye'yi “ticari ortak” olarak görmesi hakkında; Muzaffer Deniz, “Hitler Dönemi Türk-Alman Anlaşmaları”, *Sobider*, Yıl 2, Sayı 2, Mart 2015, s. 85-99) Örneğin Türk Hükümeti, Gute Hoffnungs Hütte ve Philipp Holzmann isimli iki Alman firmasıyla İzmit yakınlarındaki Gölcük'te tersane inşa etmek üzere 2.300.000 poundluk bir taslak anlaşması imzalamıştır. (“Turkey and The U.S. Message”, *The Times*, 21 April 1939, s. 15)

*kendi iradesi ve evlatlarının öz kanı ile istiklalini kazanmış olan Türkiye'nin her taraftaki kurtuluş ve hürriyet hareketlerine karşı aynı şekilde hassas ve hürmetkâr olacağını belirterek makalesini bitirmiştir*⁹⁰.

Sonuç

Hitler 1933 yılında idareyi ele geçirdikten sonra doğum günlerini düzenli olarak kutlamış, bu kutlamaları adeta milli bir bayram niteliğine taşımıştır. Bu çalışmaya konu olan 50. doğum günü kutlamaları en şatafatlı kutlamaların yapıldığı, Hitler'in II. Dünya Savaşı'nı başlatan işgallerinden hemen önce olduğu ve bu kutlamalara Türk heyetinin de katılması nedeniyle farklı ve önemlidir. Diğer yandan, 50 yaş ailesindeki hastalık geçmişi ve belki de kendi kuruntuları yüzünden fazlasıyla önemseyen Hitler'in, kendisi ölmeden Almanya için yapılması gerekenleri yapmayı kafasına koymuş bir lider olarak harekete geçmek için doğru zaman olarak görmesi de kutlamalara farklı bir boyut katmıştır.

Hitler için yapılan kutlamalarda Türk heyeti de dâhil olmak üzere en az 23 devlet temsilcisinin yer almış olması, her şeyden önce bu kutlamaların dış politika bakımından önemli olduğunu göstermektedir. Dost ve düşman diğer ülkelere yeni silahların ve Alman askeri gücünün gösterilmesi kutlamaların en önemli bölümü olup kutlamaları adeta bir gövde gösterisine dönüştürmüştür. Sanatsal değeri ve maddi kıymeti son derece yüksek hediyeler ise Hitler'in gururunu okşamış olmalıdır. Merasime davet edilen bütün devletlerin temsilcileri nezaketle ve ilgiyle karşılanmış fakat bazı devletlerin temsilcileriyle özel mahiyette siyasi görüşmeler yapılmıştır. Bir süre sonra II. Dünya Savaşının başlayacak olması bu görüşmelerde ne konuşulduğunu daha da önemli kılmıştır.

Hitler'in misafirleri içerisinde sadece Bulgaristan, Macaristan ve İtalya temsilcileri özel olarak ağırlanan ve Hitler'in baş başa görüştüğü heyetlerdir. Verilen çay davetine katılan Türk heyetine hem Hitler hem de diğer Alman ricali tarafından özel bir ilgi ve alaka gösterildiği çağdaş Türk gazete

⁹⁰ F. R. Atay, "Hitler'in Doğum Günü", *Ulus*, 20 Nisan 1939, s. 1, 8. Atay'ın bu yazısından, *Völkischer Beobachter* gazetesi hemen ertesi gün "Her Şeyi Halkı İçin Yapmış Ulusal Bir Kahraman" başlığıyla şöyle bahsedecektir; "*Ulusal gazete Ulus'un yayınladığı başyazıda, makalenin yazarı Fatih Rifki Atay Führer'i, ulusal bir kahraman olarak nitelendirmektedir. Yazar'a göre Führer bir insanın halkı için yapabileceği her şeyi yapmış ve Almanya'nın tarihi boyunca içerde ve dışarda olsun tüm başarılarını Führer'e borçlu olduğu ifade etmektedir. Bu yazı politik görüş ayrılıklarına rağmen Adolf Hitler' in yönetimi altındaki Almanya ve Türkiye arasında daimi bir dostluk ilişkisi olduğunu ortaya koymaktadır.*" ("Ein Nationalheros, der Alles Für Sein Volk Getan Hat", *Völkischer Beobachter*, 21 Nisan 1939 s. 6)

haberlerinde, heyet üyelerinin hatıratlarında ve gazetecilerin köşe yazılarında rastlanmıştır. Fakat Türk basınında yer alan bu haberleri diğer kaynaklarla desteklemek mümkün olmamış, Türk heyetinin diğerleri arasında farklı bir şekilde görüldüğü ve ağırlandığı bilgisine rastlanmamıştır. Bu yöndeki haberler, o dönem Türk basınında Alman taraftarı basın/gazetecilerin, Hitler'i "dost ve müttefik" gösterme çabaları olarak düşünülebilir.

Hitler'in 50. doğum günü kutlamalarına Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni temsil etmek üzere görevlendirilen üyelerden Ali Fuat Cebesoy ve Asım Gündüz, Berlin'den dönüşte gazetecilere verdikleri demeçlerde Almanya ziyaretleri hakkında bilgi verirken, Pertev Demirhan'ın böyle bir demecine rastlanmamıştır. Bu tarihten önce ve sonrasında da Almanya'ya birçok defalar basın mensupları çağırılmış ve bunlar etki altına alınmaya çalışılmıştır. Nazi propagandasının bir parçasının Türk eğitim sistemini ve Türk öğrencilerini hedeflerken, diğer yandan Türk basınına da bu tip davetlerle etki altına alarak Türk kamuoyunu Alman menfaatleri tarafına çekmeye çalıştığı bilinmektedir. Türk basınında, I. Dünya Savaşındaki müttefiklik ve Hitler'in Atatürk'e yönelik saygı ve hayranlık içeren konuşmaları bilerek işlenmiş ve şişirilmiştir. Fakat önceleri bu heyette görevli gazeteciler başta olmak üzere, Türk basınında hem doğum günü haberlerinde hem de Hitler hakkındaki yazılarda olumlu ve sempati duyan yazılar yer alırken, Hitler'in saldırgan politikaları üzerine hemen olumsuz ve eleştirel yazılar yazılmaya da başlanmıştır.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

BCA (T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi)

Sürelî Yayınlar

Akşam

Ayın Tarihi

Cumhuriyet

İkdam

Prescott Evening Courier

San Jose Evening News

Son Posta

Son Telgraf

Tan

The Age

The Evening Independent

The New York Times

The Pittsburg Press

The Times

Ulus

Vakit

Völkischer Beobachter

Yeni Sabah

Telif Eserler

Albayrak, Mustafa, “Osmanlı-Alman İlişkilerinin Gelişimi ve Bağdat Demiryolunun Yapımı”, *OTAM*, Sayı 6, Ankara 1995, s. 1-38.

Armaoğlu, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi*, Cilt 1-2: 1914-1995, Genişletilmiş 12. Baskı, Alkım Yayınevi.

Asker, Ahmet, “Nazi Almanya’sından Kemalist Türkiye’ye Bakışlar”, *Atatürk Yolu Dergisi*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yıl 25, Cilt 13, Sayı 50, Güz 2012, s. 265-298.

Cebesoy, Ali Fuat, *Siyasî Hatıralar, Lozan’dan Cumhuriyete 2*, Haz.: Osman Selim Kocahanoğlu, Temel Yayınları, İstanbul 2002.

Çakı, Caner, “Mitinglerin Propagandadaki Yeri: Nürnberg Mitingleri’ne Ait Fotoğrafların Göstergebilimsel Analizi”, *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 2018, s. 59-79.

Çalık, Ramazan, “Atatürk’ün Vefatı ve Alman Basını”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt XVIII, Sayı 54, Kasım 2002, s. 875-902.

Çalık, Ramazan, “Türk-Alman İlişkileri (1923-1945)”, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, Cilt 16, s. 1503-1521.

Dağlı, Erkan, “İstanbul’da Bir Alman Gazetesi Türkische Post”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 59, Erzurum 2017, s. 511-532.

Deniz, Muzaffer, “Hitler Dönemi Türk-Alman Anlaşmaları”, *Sobider*, Yıl 2, Sayı 2, Mart 2015, s. 85-99.

Erim, Nihat, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri (Osmanlı İmparatorluğu Andlaşmaları)*, Cilt 1, TTK Yayınları, Ankara 1953.

Ertürk, Fatih, *Ali Fuat Cebesoy*, Halk Kitabevi, İstanbul 2017.

- Goebbels, *Savaş Notları*, Bahar Basımevi, İstanbul 1968.
- Gündüz, Asım, *Hatıratlarım*, Kervan Yayınları, İstanbul 1973.
- Gürgen, İrfan Konur, *Adolf Hitler*, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1941.
- Kılıç, Sezen, "Nazi Hükümetinin Türk Basını Hakkındaki Değerlendirmeleri (1935-1944)", *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, Sayı 16, 2012, s. 49-64.
- , "Nazi Basını Völkischer Beobachter'de Atatürk (1935-1938)", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 5, No 1, 2013, s. 469-478.
- Kershaw, Ian, *Hitler 1889-1936: Hubris*, Çev. Zarife Biliz, İthaki Yayınları, İstanbul 2007.
- Keskin, Aksel, *İmparatorluktan Cumhuriyete Ali Fuat Paşa*, Paraf Yayınları, İstanbul 2013.
- Kissinger, Henry, *Diplomasi*, Çev. İbrahim H. Kurt, 12. Basım, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2014.
- Koca, Salim, "Haçlı Seferleri Sebep ve Sonuçları Bakımından Nasıl Değerlendirilebilir?", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt 10, Sayı 20, Yaz 2017, s. 15-35.
- Nadi, Nadir, *Perde Aralığından*, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1979.
- Okur, Mehmet, "Atatürk Tarafından Yabancı Devlet Başkanlarına Verilen Hediyeler", *Atatürk Yolu Dergisi*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Sayı 33-34, Mayıs-Kasım 2004, s. 79-88.
- Özçelik, Ayfer, *Ali Fuat Cebesoy Hayatı ve Faaliyetleri*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 1989.
- Reyhan, Cenk, "Türk-Alman İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı (1878-1914)", *Belleten*, Cilt LXIX, Sayı 254, Nisan 2005, s. 1-46.
- Simone, André, *Hitler ve Arkadaşları*, Çev. Hasan Ali Ediz, Nebioğlu Yayınevi, İstanbul, 1. Basım.
- Yılmaz, Nihat, "Weimar Dönemi ve Öncesinde Meydana Gelen Siyasi Çekişmeler ve Ekonomik Krizlerin Alman Sosyal Demokrat Partisi Bağlamında Bir Değerlendirmesi", *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt XV, Sayı 1, 2013, s. 73-87.
- Yılmazata, Mehmet, *Alman Arşiv Belgelerine Göre Hitler Rejiminin Türkiye'deki Faaliyetleri (1933-1945)*, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2014.
- Weinberg, Gerhard L., *Hitler's Foreign Policy 1933-1939, The Road To World War II*, Enigma Books, USA 2010.

İnternet Kaynakları

Henry Field, "Biographical Sketches of Hitler and Himmler", *Office of Strategic Services*, Interoffice Memo, 3 Aralık 1942, https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/HITLER%2C%20ADOLF_0001.pdf, E.T.: 3.8.2019.

James Holland, "How Hitler's 50th Birthday Party Sparked World War II", *Daily Mail*, 17 Nisan 2009, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-1171630/How-Hitlers-50th-birthday-party-sparked-World-War-II.html>, E.T.: 15.9.2019.

German Propaganda Archive, <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/ah1942.htm>, E.T.: 27.1.2019.

Ekler

Ek-1. "Ankara: Her şeyi halkı için yapmış ulusal bir kahraman"

"Ein Nationalheros, der Alles Für Sein Volk Getan Hat", *Völkischer Beobachter*, 21 Nisan 1939, s. 6.

Ek-2. "20 Nisan'ın sabah saatlerinde birlikte çalıştıkları kişilerin çocuklarının Hitler'in doğum gününü kutlaması"

Völkischer Beobachter, 21 Nisan 1939, s. 3.

Ek-3. “Berlin’in En Büyük Askeri Geçit Töreni”

“Das Ganze Volk Zur Gratulation Vor Seinem Führer”, *Völkischer Beobachter*, 21 Nisan 1939, s.1

Ek-4.

Akşam, 16 Nisan 1939, s. 1.

Ek-5.

İkdam, 21 Nisan 1939, s. 5.

Ek-6. Berlin'e giden Türk heyeti Sirkeci istasyonunda yolcu edilirken

"Bir Heyetimiz Dün Gece Berline Gitti", *Yeni Sabah*, 16 Nisan 1939, s. 1.

